

In dit nummer

21

Overwinterende watervogels in
Vlaanderen 2015/16

Zeekoeten en alken op de Noordzee

Bruine kiekendieven met wingtags

Algemene broedvogels Vlaanderen:
trends 2007-2016

Broedsucces bij scholeksters

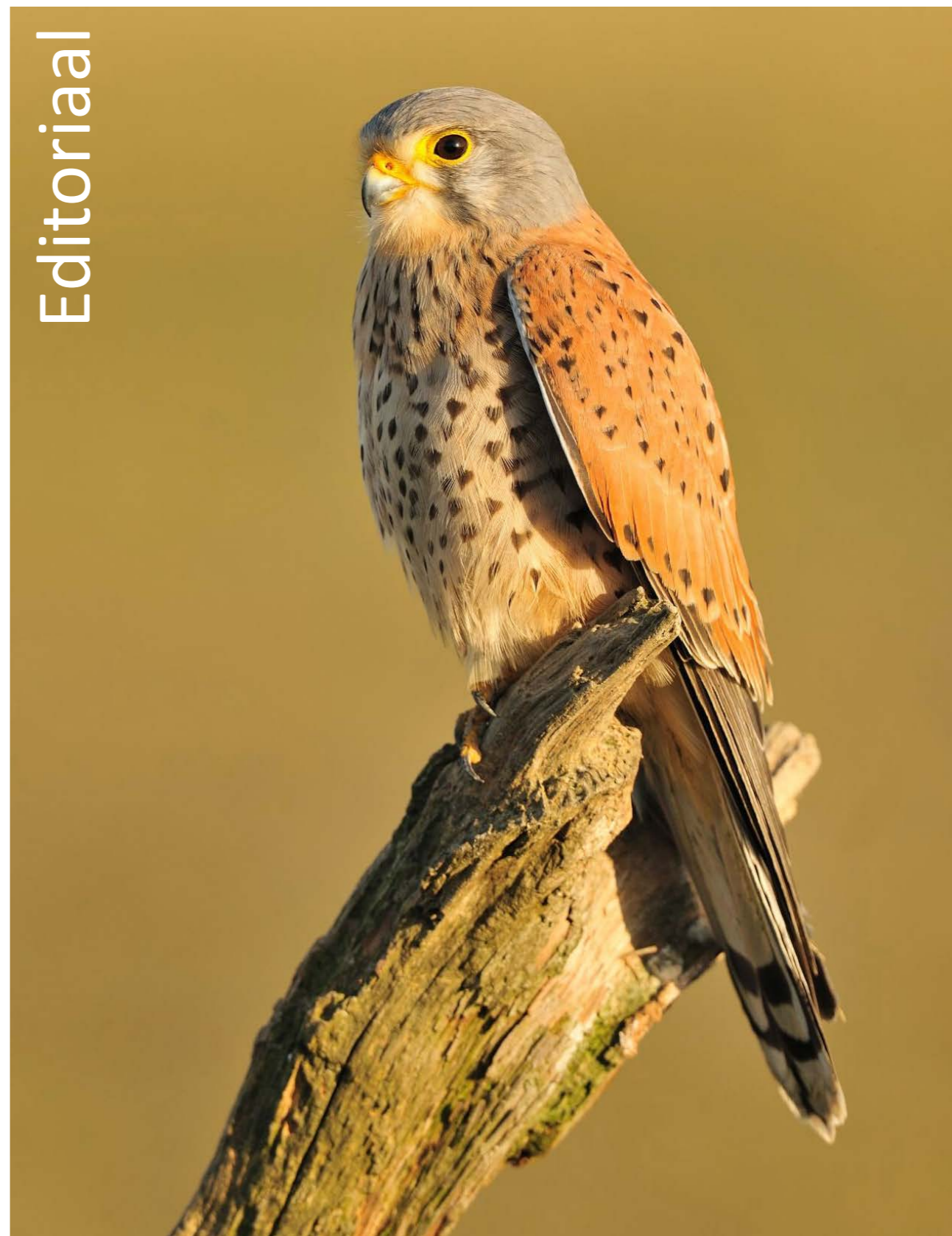

Dit nummer van Vogelnieuws is opnieuw goed gevuld met nieuw cijfermateriaal over aantallen en trends van vogelpopulaties in Vlaanderen. Die cijfers vormen de essentie van diverse lopende monitoringprojecten. Door deze projecten kunnen we een vinger aan de pols houden en detecteren of bepaalde soorten in de problemen komen. Op die manier wordt dus ook de basis gelegd voor het nemen van eventuele beschermingsmaatregelen. Vooraleer het zover is, hebben tel- en inventarisatiegegevens meestal reeds een lange weg afgelegd. De ruwe telgegevens worden eerst ingevoerd in een databank, dan gecontroleerd, gevalideerd, statistisch verwerkt en geanalyseerd, om vervolgens via allerhande publicaties en rapporteringen hun toepassing te vinden in beleidsinitiatieven en beheermaatregelen. De onlangs gepubliceerde Rode Lijst van de Vlaamse broedvogels in Natuur. oriolus is daar een goed voorbeeld van, ook al is het in deze fase nog wat afwachten in hoeverre dit effectief zal leiden tot het nemen van bepaalde beschermingsacties voor bedreigde soorten. Het opstarten van de eerste soortenprogramma's in Vlaanderen biedt op dat vlak echter de nodige perspectieven voor de nabije toekomst. Ook in dat kader is het belangrijk dat er blijft gemonitord worden. Alleen zo kunnen we nagaan of beschermingsmaatregelen ook daadwerkelijk het beoogde resultaat halen.

In deze nieuwsbrief brengen we verslag uit van de watervogeltellingen die in de winter 2015/16 plaatsvonden. Het watervogelproject is en blijft één van de meest succesrijke monitoringprogramma's in Vlaanderen. Afgelopen winter is een groep van ca. 300 gemotiveerde vrijwilligers er opnieuw in geslaagd om maandelijks bijna 800 gebieden te tellen. Bij het ABV-project voor de opvolging van algemene broedvogels gaat het wat moeizamer om voldoende medewerkers te vinden en zo het vooropgestelde streefdoel te halen wat betreft aantal getelde km-hokken. Toch kunnen we na tien jaar inventarisatiewerk ook bij dit project reeds heel wat boeiende trendresultaten presenteren. Bij veel soorten blijven we wel enigszins in het ongewisse over de oorzaken van de vastgestelde toe- of afnames. Om daar meer over te weten te komen, is diepgaander onderzoek nodig zoals als jaren gebeurt bij bruine kiekendief. In deze nieuwsbrief wordt maar een klein deelaspectje van het kiekendievenproject belicht. Later hopen we alle puzzelstukjes bijeen te kunnen leggen en op die manier een beter inzicht te krijgen in de factoren die belangrijk zijn om voor deze kwetsbare soort een gunstige staat van instandhouding te garanderen. In dezelfde context is het bij weidevogels zeer nuttig om naast een jaarlijkse telling van het aantal broedparen ook zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over broedsucces. Hierover krijg je meer te lezen in een bijdrage over de scholekster. En ook de Noordzee komt opnieuw aan bod in deze nieuwsbrief. Iets over de pinguïns van het noorden...

Alvast veel leesgenot gewenst!

Editoriaal

Torenvalk - Yves Adams/Vilda

Watervogels in Vlaanderen tijdens de winter 2015-2016

Koen Devos & Filiep T' Jollyn [koen.devos@inbo.be]

Wintertalingen - Yves Adams/Vilda

Het tellen van overwinterende watervogels heeft reeds een lange traditie in Vlaanderen. Met een eerste grootschalige telling in 1967 vormen de watervogeltellingen er immers een van de langstlopende monitoringprojecten. Het project in zijn huidige vorm – met zes maandelijks tellingen in de periode oktober tot en met maart – bestaat sinds 1979/80. De verzamelde telgegevens geven ons belangrijke informatie over de populatiegrootte, verspreiding en trends van watervogelsoorten die hier overwinteren of op doortrek zijn. Daaruit is gebleken dat Vlaanderen voor heel wat van die soorten een internationale betekenis heeft, zoals ook is vastgelegd in verschillende internationale

verdragen of richtlijnen zoals de Europese Vogelrichtlijn, de Ramsar-Convention en de *African Eurasian Waterbird Agreement (AEWA)*.

In dit artikel komen de telresultaten van de winter 2015/16 aan bod. We beperken ons hoofdzakelijk tot een vermelding van de meest opvallende aantallen en pleisterplaatsen in Vlaanderen. Trends over langere termijn worden slechts summier besproken. Hiervoor kunnen we verwijzen naar een artikel dat verschenen is in *Natuur.oriolus* (Devos & Onkelinx 2013).

Projectopzet en tellingen

De algemene coördinatie van de watervogeltellingen gebeurt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Voor een vlotte organisatie van de tellingen is een regionale structuur uitgebouwd met 24 regio's. Elke regio heeft een projectcoördinator die verantwoordelijk is voor het organiseren van het project op regionale schaal. Dit gebeurt vaak onder de koepel van een regionale vogelwerkgroep. Voor het veldwerk wordt beroep gedaan op amateur-veldornithologen die op vrijwillige basis meewerken aan het project. Natuurpunt Studie staat in grote mate in voor de ondersteuning van dit vrijwilligersnetwerk en levert op die manier een belangrijke bijdrage aan het watervogelproject. Een aantal grote en belangrijke gebieden worden in hoofdzaak geteld door INBO-medewerkers (vooral in het Zeeschelde-estuarium en de IJzervallei). Tellingen van de Noordzee zijn niet inbegrepen in de hier gepresenteerde resultaten.

De teldata in 2015/16 waren 17/18 oktober, 14/15 november, 12/13 december, 16/17 januari, 13/14 februari en 12/13 maart. De telomstandigheden waren over het algemeen gunstig tot zeer gunstig.

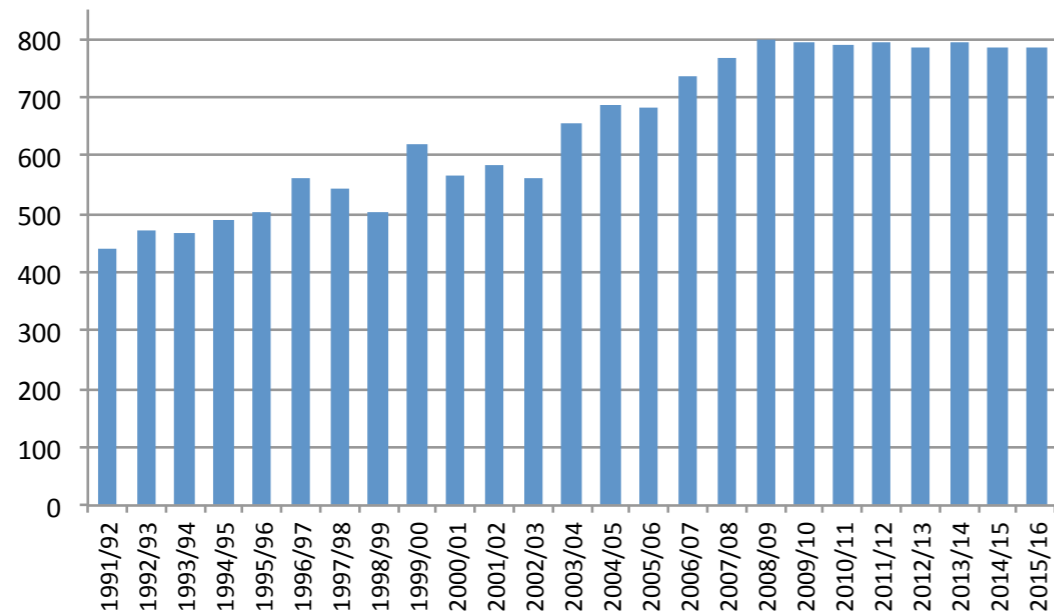
Oktober kende een behoorlijk koude periode maar in november en vooral december was het uitzonderlijk zacht. Het was de warmste decembermaand sinds het begin van de metingen, zelfs warmer dan de warmste maartmaand die we ooit gekend hebben. Ook in andere delen van Europa was de eerste winterhelft over het algemeen zeer zacht. Rond midden januari was er een koude-inval in Noord- en Oost-Europa die tot in het noorden van Friesland reikte, met daar tijdelijk behoorlijk wat sneeuw en ijs. In Vlaanderen bleef het bij een korte winterprik met enkele ijsdagen en plaatselijk sneeuwval in Limburg en Vlaams-Brabant. Naar het einde van de maand toe werd het opnieuw erg zacht en ook in februari en maart wisselden koude en zachte perioden elkaar af. Van echte vorst was nauwelijks sprake. Uiteindelijk heeft het winterweer in 2015/16 in Europa nooit geleid tot opvallende en grootschalige verschuivingen in het normale verspreidingspatroon van watervogels.

Tijdens elke telling wordt in principe gestreefd naar een zo volledig mogelijke telbedekking van waterrijke gebieden zodat het totale aantal getelde watervogels zo dicht mogelijk de werkelijk in Vlaanderen verblijvende populatie benadert. Het aantal getelde gebieden varieerde van 707 in oktober tot 739 in januari (Tabel 1). Het aantal gebieden waarin minstens 1 telling plaatsvond, bedroeg 787 en is vergelijkbaar met vorige

winters (Figuur 1). Een aantal van de belangrijkste hiaten dit keer waren het Mechels Broek, de Maten te Genk en de Netevallei Lier-Duffel (alleen in november geteld).

Tabel 1. Aantal getelde gebieden per maand en per regio tijdens de maandelijkse watervogeltellingen in het winterhalfjaar 2015/16.

2015/16	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA
Regio Westkust/IJzervallei	71	74	73	74	72	72
Regio Ieper	4	3	4	4	4	0
Regio Middenkust	37	35	38	32	28	29
Regio Oostkust	128	123	125	127	127	129
Regio Roeselare	0	2	0	0	0	0
Regio Gent en Kanaalzone	55	56	59	60	57	53
Regio Noord--Oost-Vlaanderen	8	8	9	8	8	5
Regio Zuid-West-Vlaanderen	8	9	9	9	9	8
Regio Schelde-Leie	45	38	50	52	52	51
Regio Waasland	26	30	31	31	31	30
Regio Denderland	28	28	29	30	29	28
Regio Vlaamse Ardennen	6	7	7	6	7	7
Regio Noord-West-Brabant	28	28	28	28	28	28
Regio Mechelen	19	18	19	18	19	16
Regio Lier	0	5	0	4	0	4
Regio Klein-Brabant	16	18	21	24	21	24
Regio Antwerpen	104	106	106	103	103	105
Regio Midden-Kempen	32	29	28	32	30	31
Regio Turnhoutse Kempen	16	18	18	18	18	18
Regio Leuven	10	10	13	13	13	13
Regio Noord-Limburg	12	12	12	12	12	12
Regio Midden-Limburg	18	18	18	17	17	17
Regio Maasvallei	17	16	17	17	17	17
Regio Oost-Brabant	19	18	17	20	17	16
Totaal Vlaanderen	707	709	731	739	719	713

Figuur 1. Evolutie van het aantal getelde gebieden tijdens de midmaandelijke watervogeltellingen in Vlaanderen sinds 1991/92.

Resultaten

Het hoogste aantal watervogels werd geteld in januari en bedroeg 415.100 exemplaren. Dat is iets meer dan in vorige winters. In Tabel 2 worden de maandelijkse soorttotalen weergegeven, met ter vergelijking ook het gemiddeld wintermaximum van de vijf voorgaande winters (2010/11 – 2014/15). De vermelde cijfers betreffen effectief getelde aantallen waarbij geen correctie is gebeurd voor het verschillend aantal getelde gebieden tussen maanden en winters. De telinspanning is de laatste tien jaar is echter behoorlijk constant zodat (opvallende) verschillen in getelde aantallen in de meeste gevallen een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke trends. De vermelde aantallen in Tabel 2 kunnen in de toekomst nog (in beperkte mate) wijzigen naarmate nog aanvullende telgegevens binnenkomen.

Er werden 107 verschillende soorten en/of ondersoorten genoteerd, inclusief exoten. De vijf talrijkste – meeuwen niet meegerekend - waren kolgans (max. 71.334), wilde eend (58.666), smient (56.260), kievit (36.717) en meerkoet (24.353). In het hiernavolgende overzicht bespreken we kort de belangrijkste soorten.

Kolganzen en roodhalsgans - Koen Devos

Tabel 2. Soorttotalen voor Vlaanderen tijdens de midmaandelijke watervogeltellingen in het winterhalfjaar 2015/16. De wintermaxima zijn in groen aangeduid en kunnen vergeleken worden met het gemiddelde maximum tijdens de vijf voorafgaande winters.

2015 / 2016		OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	Gemidd. wintermax. 2010/11 - 2014/15
Roodkeelduiker	<i>Gavia stellata</i>	0	0	1	0	0	0	2
Parelduiker	<i>Gavia arctica</i>	0	1	0	0	0	1	1
IJsduiker	<i>Gavia immer</i>	0	1	1	0	0	0	1
Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	882	843	803	913	690	768	881
Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	2475	2218	2302	1997	1762	1977	2141
Roodhalsfuut	<i>Podiceps grisegena</i>	1	3	4	4	2	2	2
Kuifduiker	<i>Podiceps auritus</i>	0	1	2	1	0	0	3
Geoorde fuut	<i>Podiceps nigricollis</i>	50	27	6	13	6	87	124
Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	3637	4264	3501	3845	3015	2767	3898
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	7	10	10	13	12	9	18
Kwak	<i>Nycticorax nycticorax</i>	0	0	0	0	0	1	6
Koereiger	<i>Bubulcus ibis</i>	20	26	28	12	13	4	5
Kleine zilverreiger	<i>Egretta garzetta</i>	72	44	67	55	44	28	49
Grote zilverreiger	<i>Egretta alba</i>	239	208	221	212	209	213	211
Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>	1160	1171	1009	1054	1012	999	1119
Purperreiger	<i>Ardea purpurea</i>	2	0	0	0	0	0	0
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	30	14	27	9	21	29	38
Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	1	7	7	9	3	9	26
Rosse fluiteend	<i>Dendrocygna bicolor</i>	0	0	0	0	1	0	2
Zwartbuikfluiteend	<i>Dendrocygna autumnalis</i>	1	0	1	1	0	0	1
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	671	628	659	865	634	587	775
Zwarte zwaan	<i>Cygnus atratus</i>	5	13	14	13	8	6	17
Kleine zwaan	<i>Cygnus columbianus</i>	6	78	106	365	85	3	503
Wilde zwaan	<i>Cygnus cygnus</i>	0	1	1	22	26	0	42
Zwaangans	<i>Anser cygnoides forma domestica</i>	3	2	1	1	1	1	14
Toendrarietgans	<i>Anser fabalis rossicus</i>	395	2148	2108	5614	2342	8	4202
Kleine zietgans	<i>Anser brachyrhynchus</i>	1462	11701	21776	20956	728	25	28587
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	21442	22797	42676	71334	42209	20289	59210
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	11728	17978	16471	13100	8520	5172	17462
Boeregans	<i>Anser anser forma domesticus</i>	574	665	592	655	498	468	931
Indische gans	<i>Anser indicus</i>	15	29	29	18	18	5	30
Sneeuwvangans	<i>Anser caerulescens</i>	0	1	1	1	0	1	3
Keizergans	<i>Anser canagicus</i>	2	0	0	0	0	0	0

Tabel 2 (vervolg)

2015 / 2016		OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	Gemidd. wintermax. 2010/11 - 2014/15
Canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	7585	8887	8888	7603	5651	4119	11359
Kleine Canadese gans	<i>Branta hutchinsii hutchinsii</i>	1	3	3	6	7	1	6
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	3312	4360	3867	6719	7922	8719	8430
Rotgans	<i>Branta bernicla</i>	32	29	14	5	6	4	39
Roodhalsgans	<i>Branta ruficollis</i>	0	1	2	1	1	0	3
Magelhaengans	<i>Chloephaga picta</i>	1	0	3	6	1	0	19
Manengans	<i>Chenonetta jubata</i>	0	0	1	1	1	0	0
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	2727	3892	2948	1791	975	1417	3157
Casarca	<i>Tadorna ferruginea</i>	9	14	10	11	2	1	21
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	900	1139	2029	2967	3356	3867	4025
Muskuseend	<i>Cairina moschata forma domestica</i>	44	48	44	65	55	39	34
Ringtaling	<i>Calonetta leucophrys</i>	0	1	0	1	1	1	1
Carolina-eend	<i>Aix sponsa</i>	1	3	1	1	0	0	5
Mandarijneend	<i>Aix galericulata</i>	22	62	64	46	33	10	52
Smient	<i>Anas penelope</i>	6190	9541	33485	56260	40512	32106	54455
Chileense smient	<i>Anas sibilatrix</i>	0	1	0	0	0	0	1
Krakeend	<i>Anas strepera</i>	4396	6395	8455	9776	8998	6404	10668
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	7670	9835	13979	16977	11277	9899	15460
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	45555	58666	55907	54972	39508	19782	75830
Soepeend	<i>A. platyrhynchos forma domestica</i>	879	974	869	831	685	606	1133
Pijlstaart	<i>Anas acuta</i>	244	329	655	665	586	687	1241
Bahamapijlstaart	<i>Anas bahamensis</i>	3	1	1	0	1	2	2
Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>	2	0	0	0	0	0	41
Slobeend	<i>Anas clypeata</i>	4465	4653	4334	4266	3692	3656	3663
Krooneend	<i>Netta rufina</i>	3	5	2	8	5	9	17
Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	1509	2546	2902	3858	3365	1886	5389
Witoogeend	<i>Aythya nyroca</i>	4	4	3	0	4	4	5
Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	5981	9537	9979	11402	8705	7169	12126
Toppereend	<i>Aythya marila</i>	0	1	2	0	4	0	14
Ijseend	<i>Clangula hyemalis</i>	0	1	0	0	0	0	1
Zwarte zee-eend	<i>Melanitta nigra</i>	0	0	1	2	0	0	2
Grote zee-eend	<i>Melanitta fusca</i>	0	0	0	1	1	1	4
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	7	37	123	160	198	126	265
Nonnetje	<i>Mergus albellus</i>	0	3	27	94	72	10	143

Tabel 2 (vervolg)

2015 / 2016		OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	Gemidd. wintermax. 2010/11 - 2014/15
Middelste zaagbek	<i>Mergus serrator</i>	0	0	2	7	5	0	9
Grote zaagbek	<i>Mergus merganser</i>	0	2	39	114	103	40	161
Rosse stekelstaart	<i>Oxyura jamaicensis</i>	2	2	1	2	5	0	8
Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>	103	51	82	56	64	117	76
Aziatische Goudplevier	<i>Pluvialis fulva</i>	0	0	1	0	0	0	0
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	3821	4446	4651	4523	4474	3825	4927
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	20494	23326	24353	23778	18579	11935	27230
Kraanvogel	<i>Grus grus</i>	0	0	0	7	2	1	33
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	1892	1583	2084	1835	1946	2341	2453
Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>	161	345	149	262	372	219	428
Kleine plevier	<i>Charadrius dubius</i>	0	0	0	0	0	1	9
Bontbekplevier	<i>Charadrius hiaticula</i>	21	37	50	37	45	42	69
Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria</i>	2433	2089	2106	7937	4187	1763	3658
Zilverplevier	<i>Pluvialis squatarola</i>	37	54	138	151	71	35	181
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	16632	20895	29317	36717	27505	14697	39277
Kanoet	<i>Calidris canutus</i>	5	1	4	15	3	6	41
Drieteenstrandloper	<i>Calidris alba</i>	24	282	252	267	105	196	320
Paarse strandloper	<i>Calidris maritima</i>	6	10	27	26	22	28	51
Bonte strandloper	<i>Calidris alpina</i>	26	319	2136	2531	1808	426	1907
Kemphaan	<i>Philomachus pugnax</i>	76	29	327	447	594	388	673
Bokje	<i>Lymnocyptes minimus</i>	35	21	26	14	24	10	16
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	567	474	468	395	298	289	659
Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	0	2	1	7	1	3	9
Grutto	<i>Limosa limosa</i>	1	3	0	2	23	2426	3341
Rosse grutto	<i>Limosa lapponica</i>	3	0	3	2	1	1	25
Wulp	<i>Numenius arquata</i>	2754	4458	6829	8404	6859	6665	9024
Zwarte ruiters	<i>Tringa erythropus</i>	35	17	46	23	8	39	63
Tureluur	<i>Tringa totanus</i>	280	222	375	283	298	279	440
Groenpootruiter	<i>Tringa nebularia</i>	10	0	1	0	0	1	9
Witgat	<i>Tringa ochropus</i>	43	28	30	30	33	39	55
Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	18	6	16	6	6	13	7
Steenloper	<i>Arenaria interpres</i>	852	306	784	758	181	190	788
Zwartkopmeeuw	<i>Larus melanocephalus</i>	1	1	4	1	11	231	239
Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>	11792	18140	20814	20225	24234	17326	26523

Tabel 2 (vervolg)

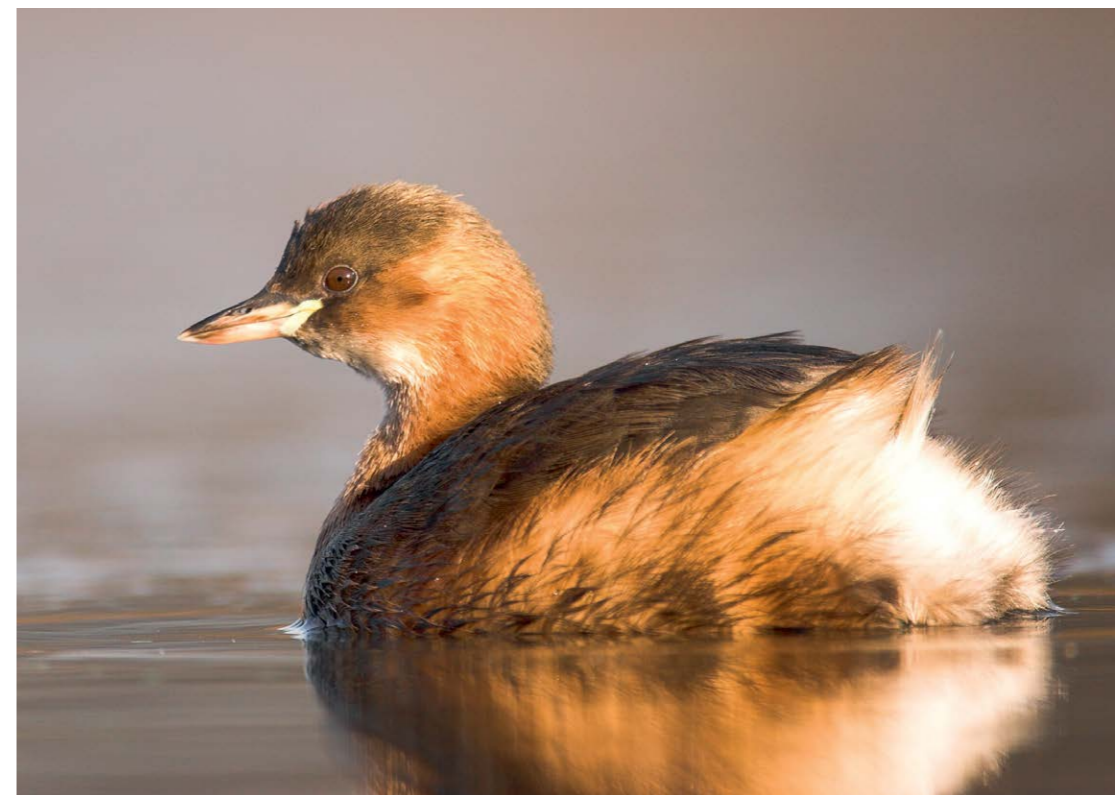
2015 / 2016		OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	Gemidd. wintermax. 2010/11 - 2014/15
Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	382	3173	6680	5154	5465	1873	3115
Kleine mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	99	71	41	33	46	69	164
Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>	496	1180	1845	1438	1384	948	1709
Geelpootmeeuw	<i>Larus michahellis</i>	2	4	2	4	3	1	5
Pontische meeuw	<i>Larus cachinnans</i>	6	5	13	6	12	7	10
Kleine burgemeester	<i>Larus glaucoides</i>	0	0	0	1	0	0	0
Grote mantelmeeuw	<i>Larus marinus</i>	20	22	28	25	23	20	38
Drieteenmeeuw	<i>Rissa tridactyla</i>	0	1	0	0	0	0	2
Totaalaantal watervogels		199551	267452	344747	415100	296283	200474	395530

FUTEN, AALSCHOLVERS EN REIGERS

De aantallen **dodaarzen** bereikten een vrij hoog niveau in Vlaanderen, met tussen oktober en januari steeds tussen 800 en ruim 900 getelde exemplaren. De Spuikom van Oostende was deze winter opnieuw de belangrijkste pleisterplaats (resp. 104 en 105 ex. in dec en feb) en deed daarmee haasje-over met De Gavers te Harelbeke (tot 94 in dec). Verder waren er in Vlaanderen heel wat gebieden waar geregeld tot 20 à 30 dodaarzen geteld, met zeldzame uitschieters tot boven de 40: 52 als wintermaximum in de Zeebrugse Achterhaven + Zeekanaal (jan), 42 op Put Rauw te Mol (jan), 45 op Oud-Heverlee Noord (dec) en 42 op Klauwenhof te Aldeneik-Maaseik (jan).

Met bijna 2500 ex. in oktober haalde de **fuut** het hoogste maandtotaal sinds de winter 2007/08, maar van een duidelijke, algemene toename t.o.v. vorige jaren is geen sprake (Figuur 2). De grootste aantallen zaten traditioneel in het havengebied van Zeebrugge met een maximum van 428 in december (waarvan 321 in de Achterhaven). Op de Spuikom werden tot 163 ex. geteld in november. Helemaal aan de andere kant van Vlaanderen scoorde de Grensmaasvallei met zijn vele grindgaten opnieuw erg goed, met in totaal telkens tussen 300 en 400 exemplaren (o.a. een groep van 126 te Kessenich in feb). De zandputten van Mol lieten in oktober een totaal van 230 ex. optekenen. In januari zaten daar 119 ex. op de plas van Miramar. Ook op de spaarbekken van Kluizen werd één keer de kaap van 100 overschreden (102 in dec). De (sterk variërende) aantallen op de Noordzee worden weliswaar niet meegerekend in de totalen die in deze bijdrage worden gepresenteerd, maar overtreffen vaak ruimschoots de aantallen in het

binnenland. Zo bleken er op 17/01 in totaal maar liefst 6160 ex. te pleisteren voor de kust tussen Nieuwpoort en De Panne.

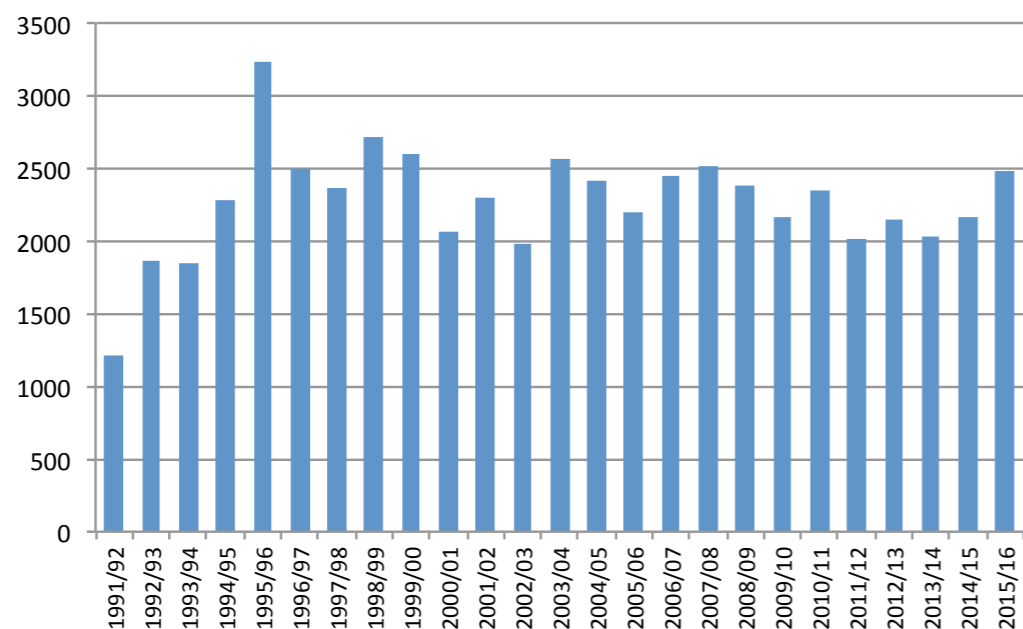

Dodaars - Yves Adams Vilda

Het aantal **aalscholvers** bleef ongeveer op het niveau van de vorige winters, met een maximum van bijna 4300 ex. in november. Groepen van meer dan 200 exemplaren bleven beperkt tot de IJzermonding te Nieuwpoort (resp. 214 en 229 in nov en dec), de Verdrongen Weide te Ieper (281 in okt), Schulensbroek (244 in dec) en Hochter Bampd in Neerharen (244 in dec).

De maandtotalen van **blauwe reiger** lagen steeds tussen 1000 en bijna 1200 ex. wat erg vergelijkbaar is met vorige winters. Grote concentraties waren zoals gewoonlijk erg schaars, met o.a. in maart tot 69 ex. op Wijvenheide te Zonhoven en 65 op De Gavers te Harelbeke. Op dat ogenblik verzamelen zich reeds heel wat broedvogels op of rond de broedkolonies.

Hoewel er elke maand meer dan 200 **grote zilverreigers** werden geteld, werd het hoge niveau van de winter 2014/15 niet gehaald. Toch is de soort in steeds meer gebieden een gewone verschijning aan het worden. Aantallen van meer dan 20 ex. werden geteld in de Rhillebroeken te Woumen (31 in okt), op de Grote Bron te Neerijse (22 in feb), op Wijvenheide te Zonhoven (23 in maa) en in Schulensbroek (25 in dec).

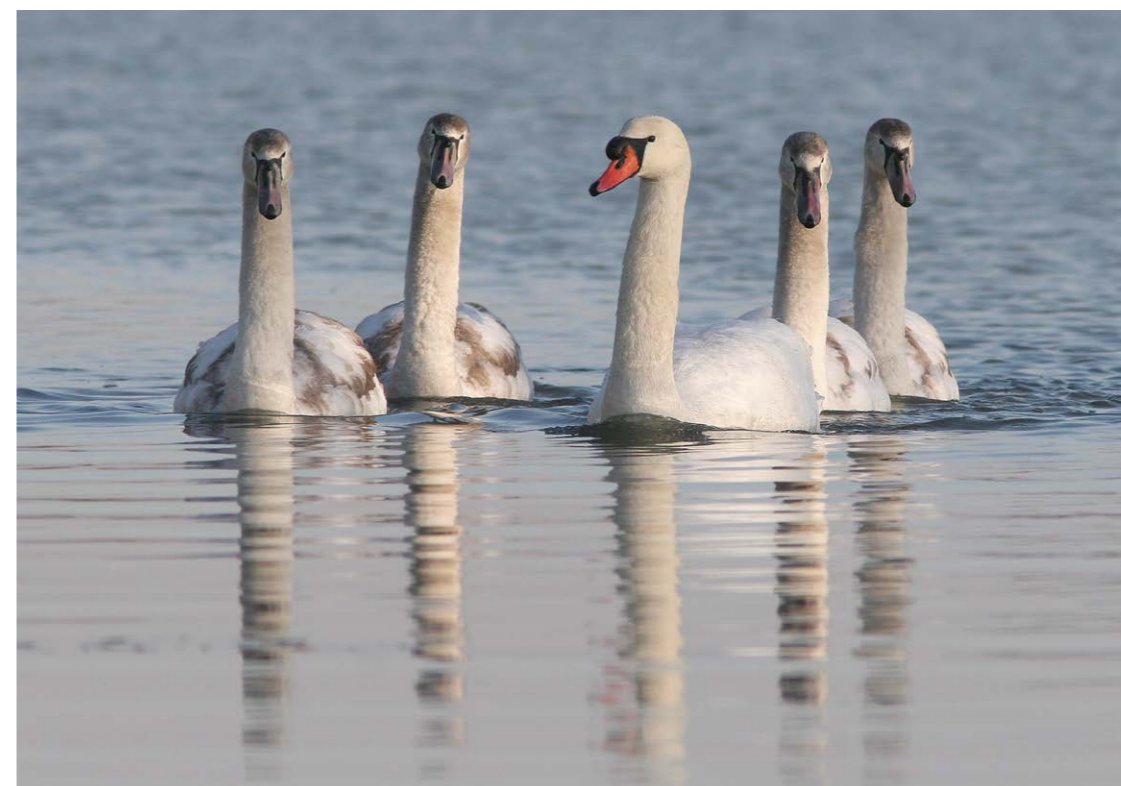

Figuur 2. Evolutie van de wintermaxima van fuut in Vlaanderen.

ZWANEN

Met 865 exemplaren ligt het wintermaximum van de **knobbelzwaan** bijna even hoog als het recordaantal van vorige winter. Daarvan neemt de vallei van de Grensmaas een groot deel voor haar rekening (tot 250 ex.). De grootste groepen werden daar genoteerd op Gravelco te Boorseme (resp. 110 en 114 in feb en maart). In het najaar zaten traditioneel veel zwanen op De Kuifeend te Oorderen (94 in okt). In december zaten net geen 100 ex. in de IJzerbroeken tussen Diksmuide en Beveren. In de polder van Lapscheure pleisterde in januari een groep van 45.

Tijdens de midwintertelling werden in totaal 365 **kleine zwanen** genoteerd en het ziet er naar uit dat dit een nagenoeg volledig beeld geeft van de aantallen die toen in Vlaanderen verbleven. Als we alle telgegevens en losse waarnemingen van de winter 2015/16 naast elkaar zetten, dan blijkt dat er wellicht nooit meer dan 400 ex. op hetzelfde ogenblik in Vlaanderen pleisterden. Dat is slechts de helft van de piek in 2014/15. De verspreiding was deze winter ook eerder atypisch. In het Meetjesland –traditioneel de belangrijkste regio voor deze soort - verbleven in de laatste decade van december

Knobbelzwaan - Koen Devos

en de eerste decade van januari tijdelijk wel wat hogere aantallen (tot maximaal ca. 130 ex.) maar het hoge niveau van vorige winters werd nooit gehaald. Verrassend waren dan weer de opvallende aantallen die vanaf december werden genoteerd nabij Ruddervoorde en Wingene (tot 214 ex. op 24/01), met een duidelijke uitwisseling met de Handzamevallei en de omgeving van de IJzervallei (o.a. 238 te Klerken op 21/01). In tegenstelling tot vorige winter werden in de Antwerpse Kempen nooit grote groepen gesignaleerd (tot 35 te Wuustwezel in januari). De aantallen in Limburg bleven wel op peil met soms tot ruim 100 ex. in en rond het Bergerven en de omgeving van Tongerlo en Bree. Ook op Antwerpen-Linkeroever zat de soort in de lift met o.a. 51 te Doelpolder-Noord op 13/11.

Er kwamen in 2015/16 niet veel **wilde zwanen** tot in Vlaanderen afgezakt. In januari en februari werden in totaal respectievelijk 22 en 26 ex. geteld. De grootste groep betrof 26 ex. in de Aronsthoek te Rummen-Geetbets in februari.

GANZEN

Sinds 2000 heeft de aanwezigheid van grotere aantallen overwinterende **toendrarietganzen** in Vlaanderen een veel regelmatig karakter gekregen. Dat was ook in 2015/16 het geval, met een maximum van ruim 5600 ex. in januari. De verschillende gekende pleisterplaatsen hielden elkaar wat in evenwicht, met op de januaritelling o.a. 1175 in Noord-Oost-Vlaanderen, 1790 bij Brecht-Rijkevorsel en 1378 langs de Limburgse Grensmaas. De Oostkustpolders laten ze nog steeds links liggen (max. 59 in jan).

Met een wintermaximum in de buurt van 22.000 ex. wordt voor het eerst sinds de winter 1996/97 de kaap van 25.000 **kleine rietganzen** niet meer gehaald. Daarmee is dit de enige ganzensoort die in Vlaanderen een afnemende trend vertoont. De verspreiding beperkte zich zoals gewoonlijk bijna volledig tot de Oostkustpolders. Midden november pleisterde kortstondig een groep van 262 ex. in de IJzervallei nabij Stuivekenskerke. Langs de Grensmaas werden tot 5 ex. geteld in oktober-november maar het gaat hier om verwilderde vogels.

Het aantal **kolganzen** bereikte in januari een piek van ruim 71.300 ex., het tweede hoogste maandtotaal sinds begin de jaren '90. De trend van een vroegere aankomst zette zich verder door. Met 21.442 ex. werd nog maar eens een nieuw oktoberrecord gevestigd. In de IJzervallei lijkt de stijgende trend van de laatste 20 jaar zich nog steeds

verder door te zetten (max. 33.222 in jan). In de Oostkustpolders werden midden januari 25.050 ex. geteld. In de andere Vlaamse overwinteringsgebieden werden veel kleinere aantallen genoteerd, met volgende regionale wintermaxima: 3027 in het krekengebied van Noord-Oost-Vlaanderen (jan), 2705 op Antwerpen-Linkeroever (dec), 1072 langs de Middenloop van de Zeeschelde (jan), 1906 in de Antwerpse Kempen (jan) en tot ruim 3600 langs de Limburgse Grensmaas (dec).

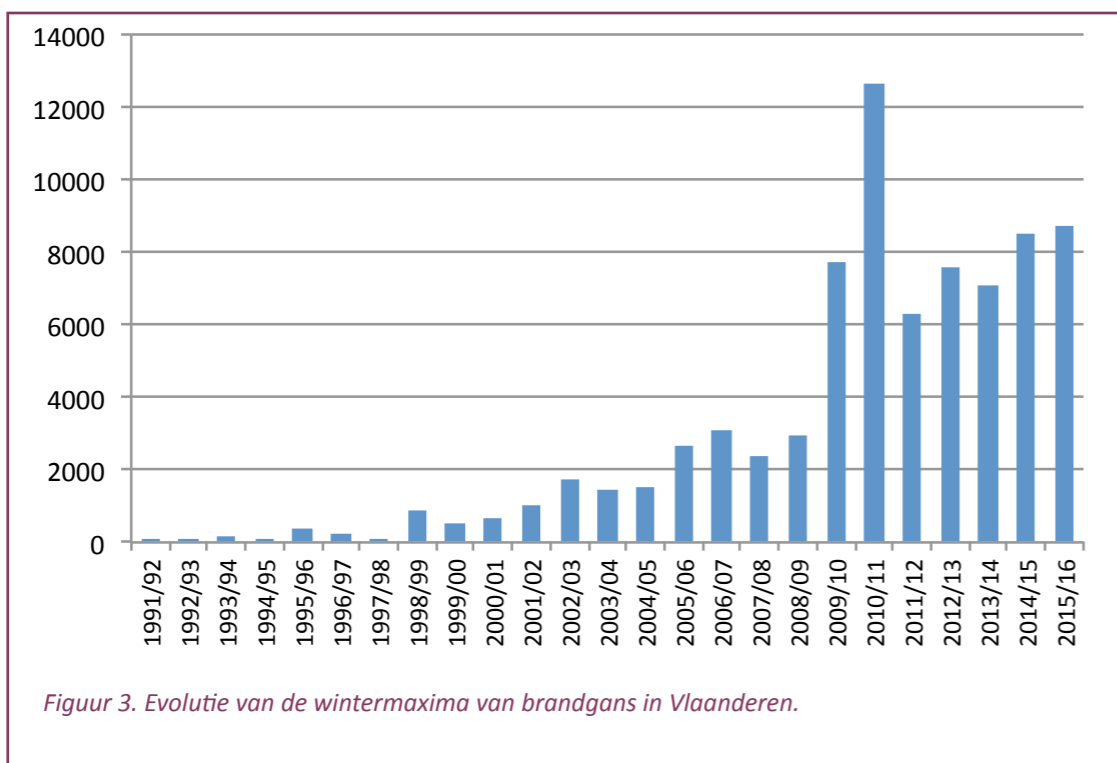
Het aantal overwinterende **grauwe ganzen** is al een tijdje vrij stabiel in Vlaanderen. Het wintermaximum van net geen 18.000 ex. in november wijkt hier niet van af. De polders en schorren langs de Beneden-Zeeschelde lieten in november en december een totaal optekenen van resp. 5700 en 6560 exemplaren. Ook de Oostkustpolders scoorden hoog met een maximum van 4592 in november. Andere belangrijke pleisterplaatsen waren de Grensmaasvallei (2197 in nov), het krekengebied in Noord-Oost-Vlaanderen (1562 in nov) en de IJzervallei (1042 in jan).

De hoogste aantallen van de **brandgans** werden traditioneel in de tweede winterhelft genoteerd, met een maximum van ruim 8700 ex. in maart. Het lijkt een kwestie van tijd vooraleer met een zekere regelmaat meer dan 10.000 brandganzen in Vlaanderen zullen overwinteren (Figuur 3). Twee gebieden staken er bovendien: de Oostkustpolders (resp. 3165 en 3887 in feb en maa) en de polders op Antwerpen-Linkeroever (tot 3774 in maart). In de regio Gent liepen de aantallen op tot maximaal 1888 ex. in januari. Ook dieper in het binnenland pleisteren de laatste jaren plaatselijk heel wat brandganzen, met o.a. in de periode november-februari telkens 900 tot 1000 exemplaren in de provincie Limburg.

Het lijkt er op dat er een kentering is opgetreden in de jarenlange toename van de **Canadese gans**. Met bijna 8900 ex. in november en december bleef de soort ruim onder het niveau van de voorafgaande jaren. Een reeks maatregelen om de Vlaamse populatie in te perken, beginnen mogelijk resultaat op te leveren. Groepen van meer dan 300 ex. zijn vrij schaars geworden en werden afgelopen winter o.a. vastgesteld in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (740 in dec), op het Oud Vliegveld te Lochristi (471 in okt) en op de Verrebroekse Plassen (504 in nov).

Nijlganzen komen tegenwoordig ruim verspreid over geheel Vlaanderen voor maar laten zich niet gemakkelijk tellen, vooral omdat ze in belangrijke mate voorkomen buiten de traditionele telgebieden. Het wintermaximum van 3892 ex. in november geeft dus

wellicht geen goed beeld van de werkelijk aanwezige populatie. In een 7-tal gebieden werden groepen van 200 ex. en meer genoteerd. Daarbij spant Houbenhof te Ophoven-Kinrooi de kroon, met niet minder dan 770 ex. tijdens de novembertelling.

ZWEMEENDEN

Met een piek van 3867 ex. in maart bereikte het aantal getelde **bergeenden** in Vlaanderen het gemiddelde niveau van de laatste 8 winters. Op en langs de Beneden-Zeeschelde nabij Antwerpen pleisterden vooral in februari en maart hoge aantallen (in totaal resp. 969 en 1530 ex.). In de Gentse Kanaalzone viel de piek vroeger in het seizoen (726 in januari). De drie kustregio's lieten samen nooit meer dan 900 à 1000 exemplaren optekenen. De belangrijkste pleisterplaats was de IJzermonding te Nieuwpoort (resp. 221 en 251 in dec en jan).

Na een uitzonderlijk laag novembercijfer herstelde het aantal **smienten** zich. Met een wintermaximum van 56.260 ex. (januari) deed de soort het uiteindelijk beter dan in de twee voorafgaande jaren. Daarvan verbleven er iets meer dan 24.000 in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken. De Oostkustpolders scoorden aanzienlijk beter dan vorige win-

ter, met in de periode december-maart steeds meer dan 10.000 ex. (max. 17.495 in jan). De Uitkerkse Polder was hier opnieuw met grote voorsprong de belangrijkste pleisterplaats (11.550 in jan). In het polder- en havengebied van Antwerpen-Linkeroever werden in totaal tot ruim 6000 ex. geteld in januari. De ruime regio Gent en Kanaalzone deed beter dan vorige winter met in de periode januari-maart telkens meer dan 2300 exemplaren. De grootste groep hier werd geteld op de spaarbekkens te Kluizen (1300 in feb).

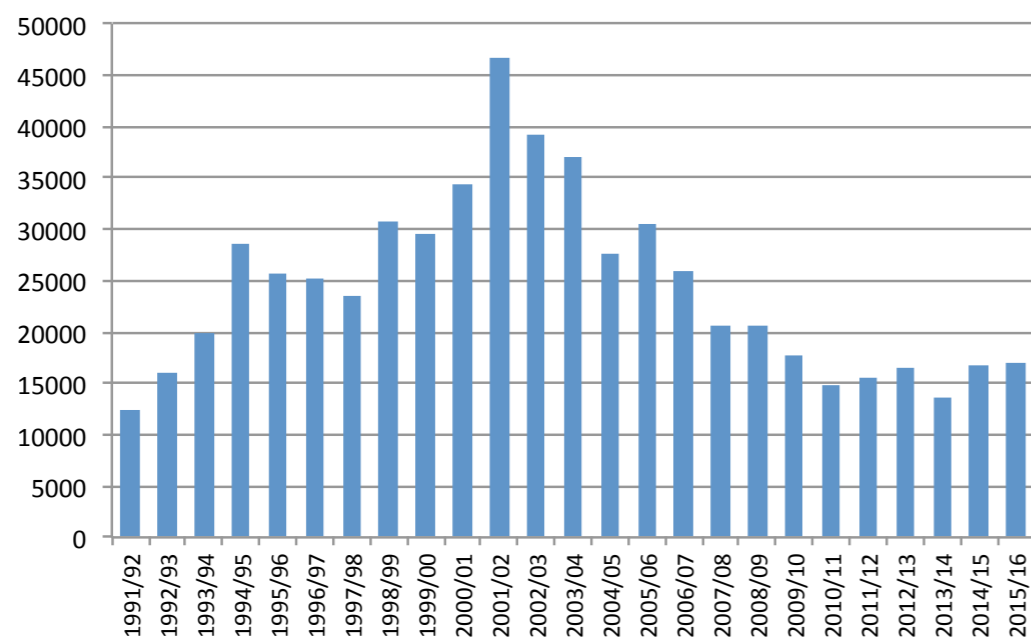
Het totaalaantal getelde **krakeenden** in Vlaanderen bereikte de kaap van 10.000 ex. net niet, mede omdat een aantal vrij belangrijke pleisterplaatsen niet geteld werden in januari. De aantallen langs de Zeeschelde haalden het laagste niveau in meer dan 20 jaar (max. 632 in dec). Dat is nauwelijks meer dan het maximumaantal op de Zenne (533 in feb). In het polder- en gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde verbleven tot ruim 600 ex. in januari. In diezelfde maand werden opvallend veel krakeenden geteld in het polder- en havengebied te Antwerpen-Linkeroever (1119 waarvan 880 op Drijdijck) en in de Gentse Kanaalzone (704, inclusief spaarbekkens Kluizen). In het Midden-Limburgs Vijvergebied was de soort duidelijk minder talrijk dan vorige winter (nooit meer dan 300), maar dat wel deels gecompenseerd door de hogere aantallen in Schulensbroek waar tot 397 ex. werden geteld in december. In de regio van de Grensmaas pleisterden in totaal tot ruim 660 ex. in november. In West-Vlaanderen zaten er in de periode december-februari steeds tussen 950 en 1000 krakeenden, met behoorlijke aantallen in o.a. het Blankaartgebied en de IJzerbroeken (max. 288 in jan).

Het wintermaximum van de **wintertaling** bedroeg net geen 17.000 in januari. Over de volledige winter lagen de aantallen op het niveau van de vorige 5 tot 6 winters (Figuur 4). Grote concentraties waren schaars; in amper een 5-telgebieden werd de kaap van 500 ex. overschreden. Tijdens de midwintertelling in januari zaten enkele mooie groepen in de kustpolders en de IJzervallei, o.a. 1818 in het Blankaartgebied en IJzerbroeken, 1451 in de Uitkerkse Polder en 1088 in de Zeebrugse Achterhaven. Met een maximum van 2094 ex. in januari is ook het polder- en havengebied op Antwerpen-Linkeroever geëvolueerd naar één van de belangrijkste overwinteringsgebieden in Vlaanderen. De aantallen langs de Zeeschelde bereikten dan weer een nieuw dieptepunt met als hoogste aantal 1288 in december. Ook langs de zijrivieren werden lagere aantallen dan vorige winter genoteerd: max. 612 op de Durme (dec), 594 op de Rupel (dec) en 463 op de Zenne (feb).

De wintermaxima van **wilde eend** in Vlaanderen situeren zich de laatste 20 jaar meestal

tussen 60.000 en 90.000 exemplaren. Die aantallen werden in 2015/16 echter niet gehaald (maximum 58.700 in november). De soort kwam erg verspreid voor maar grote concentraties waren eerder zeldzaam. In amper 7 gebieden werden meer dan 1000 ex. geteld: de Kleiputten te Stuivekenskerke (max. 2190 in nov), de Blankaart te Woumen (2100 in nov), de IJzerbroeken/Gatebeek te Beveren (1320 in jan), de spaarbekkens te Kluizen (1140 in okt), het Molsbroek te Lokeren (1650 in nov), de Verrebroekse Plassen (153 in nov) en het Staatsdomein te Hofstade (1202 in jan).

Met in geen enkele maand meer dan 700 exemplaren, werden in 2015/16 de laagste aantallen **pijlstaarten** genoteerd sinds begin de jaren '90. Vooral de laatste 5 jaar is de winterpopulatie in Vlaanderen sterk afgenomen. Het zwaartepunt van de verspreiding lag traditioneel in het rivierengebied van de regio's Klein-Brabant en Mechelen, waar in december 126 ex. werden geteld op het Noordelijk Eiland te Bornem en ca. 130 ex. op de Rupel en een deel van de Zenne. In het haven- en poldergebied te Antwerpen-Linkeroever werden geregeld een 100-tal pijlstaarten genoteerd (o.a. 75 op Drijdijck in nov). In andere gebieden leidde vooral de voorjaarsstrek in maart tot iets hogere aantallen, met o.a. 164 ex. in de IJzerbroeken, 92 ex. in de Uitkerkse Polder, 74 ex. in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen en 68 ex. op de Reymeren te Merelbeke.

Figuur 4. Evolutie van de wintermaxima van wintertaling in Vlaanderen.

Kuijeend - Koen Devos

Met gemiddeld ruim 4400 exemplaren in de maanden oktober t.e.m. januari bereikte de **slobeend** een opvallend hoog niveau, mede dankzij het zachte winterweer. In het haven- en poldergebied te Antwerpen-Linkeroever werden vooral in oktober hoge aantallen geteld: in totaal 1376 waarvan 957 op de Verrebroekse Plassen en 315 op Drijdijck. Daarnaast verbleven er toen nog eens 650 ex. op Blokkersdijk. In het Blankaartgebied en de IJzerbroeken viel de piek in november met in totaal 844 ex. (waarvan bijna 700 op De Blankaart). Andere belangrijke pleisterplaatsen in Vlaanderen waren o.a. de Uitkerkse Polder (305 in maart) en de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (323 in maart).

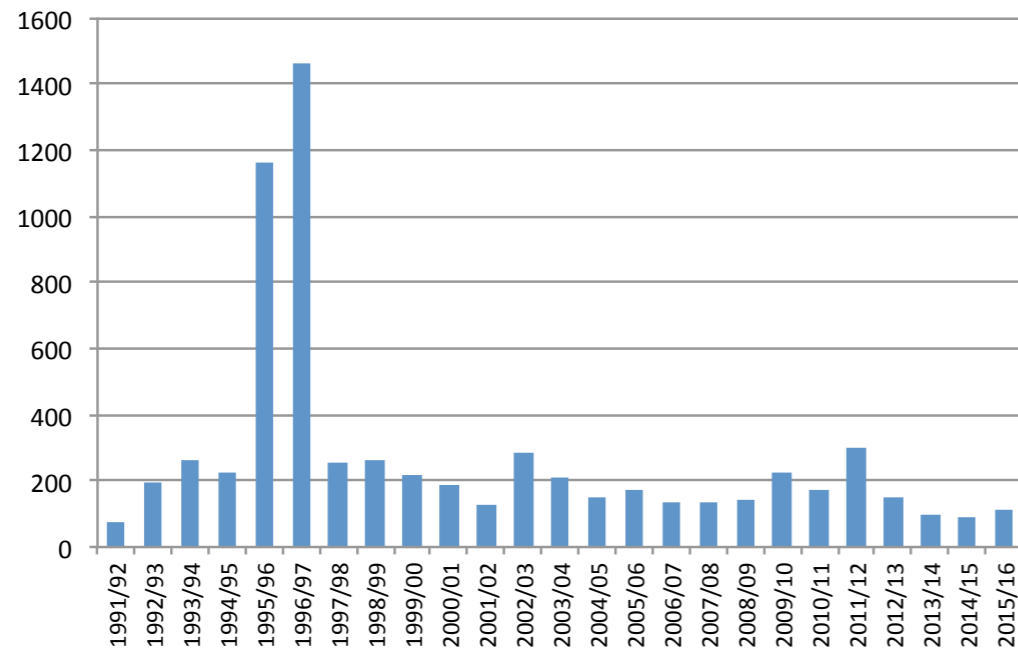
DUIKEENDEN EN ZAAGBEKKEN

Het wintermaximum van **tafeleend** bedroeg bijna 3900 ex. en daarmee stabiliseren de aantallen zich min of meer op het lage niveau van de drie voorafgaande winters. Ook nu waren grotere concentraties van minstens 100 tot 150 exemplaren erg schaars. De belangrijkste pleisterplaats was Wijvenheide te Zonhoven met een maximum van 492 ex. in februari. In januari scoorde vooral het polder- en havengebied te Antwerpen-Linkeroever goed (581 ex. waarvan 230 in Prosperpolder).

De winterpiek van de **kuifeend** steeg opnieuw net boven de 11.000 exemplaren uit. Over de laatste 10 jaar is de winterpopulatie in Vlaanderen vrij stabiel gebleven. Bij de belangrijke pleisterplaatsen steken de spaarbekkens van Kluizen er met kop en schouders bovenuit (max. 1790 in jan). Grotere groepen werden ook nog gemeld op De Gavers te Harelbeke (519 in dec), De Kuifeend te Oorderen (485 in jan) en Walenhoek te Niel (496 in jan).

Net als vorige winter haalde de **brilduiker** niet meer de kaap van 200 ex. in Vlaanderen, terwijl in de tweede helft van de jaren '90 regelmatig tot meer dan 400 ex. werden geteld. Langs de Grensmaas werden in februari 60 ex. geteld, met Gralex als belangrijkste pleisterplaats (39). Ook op de Spuikom van Oostende zaten traditioneel behoorlijk wat brilduikers (tot 43 in jan). Verder zaten alleen op de Put Stroobants te Mol (23 in feb) en op de spaarbekkens van Kluizen (20 in jan) meer dan 20 exemplaren.

In januari en februari werden meer dan 100 **grote zaagbekken** geteld en dat was al enkele winters geleden (Figuur 5). Dit blijft echter een erg laag niveau voor deze soort. De grootste aantallen verbleven langs de Grensmaas met o.a. 21 ex. op Klauwenhof in januari en 31 ex. op Hoch ter Bampd in februari. Ook de regio Lier scoorde traditioneel goed waar een onvolledige telling in januari in totaal alsnog 29 ex. opleverde.

Figuur 5. Evolutie van de wintermaxima van grote zaagbek in Vlaanderen.

Meerkoet - Koen Devos

Met een maximum van amper 94 ex. was 2015/16 een zwakke winter voor **nonnetjes**. Langs de Grensmaas werden tot 31 ex. geteld in januari. Tijdens de midwinter-telling werden tevens 22 ex. genoteerd op Antwerpen-Linkeroever en 16 ex. op de Zandputten van Mol. In de rest van Vlaanderen werden zelden meer dan 1 of 2 ex. samen gezien.

BLESHOENDERS

Met maandtotalen van 23.000 tot ruim 24.000 exemplaren in de periode november-januari kan het aantal **meerkoeten** als normaal worden beschouwd. In het Blankaartgebied en de IJzerbroeken verbleven in januari in totaal 2679 exemplaren. Op De Gavers te Harelbeke werden van oktober tot december steeds tussen 1200 en 1300 ex. geteld. Een vergelijkbaar aantal werd vastgesteld op De Kuifeend te Oorderen (resp. 1216 en 1206 in okt en nov). Ook langs de Grensmaas pleisterden behoorlijk veel meeroeten met o.a. 1114 ex. op Klauwenhof in november.

Van november tot februari werden steeds tussen 4400 en 4600 **waterhoenen** geteld, en daarmee lijkt de toename van vorige winter (tot 5500) een kortstondig fenomeen te zijn. Groepjes tot enkele tientallen exemplaren komen op nog heel wat plaatsen in Vlaanderen voor. Grotere concentraties waren echter schaars, vooral in de oostelijke

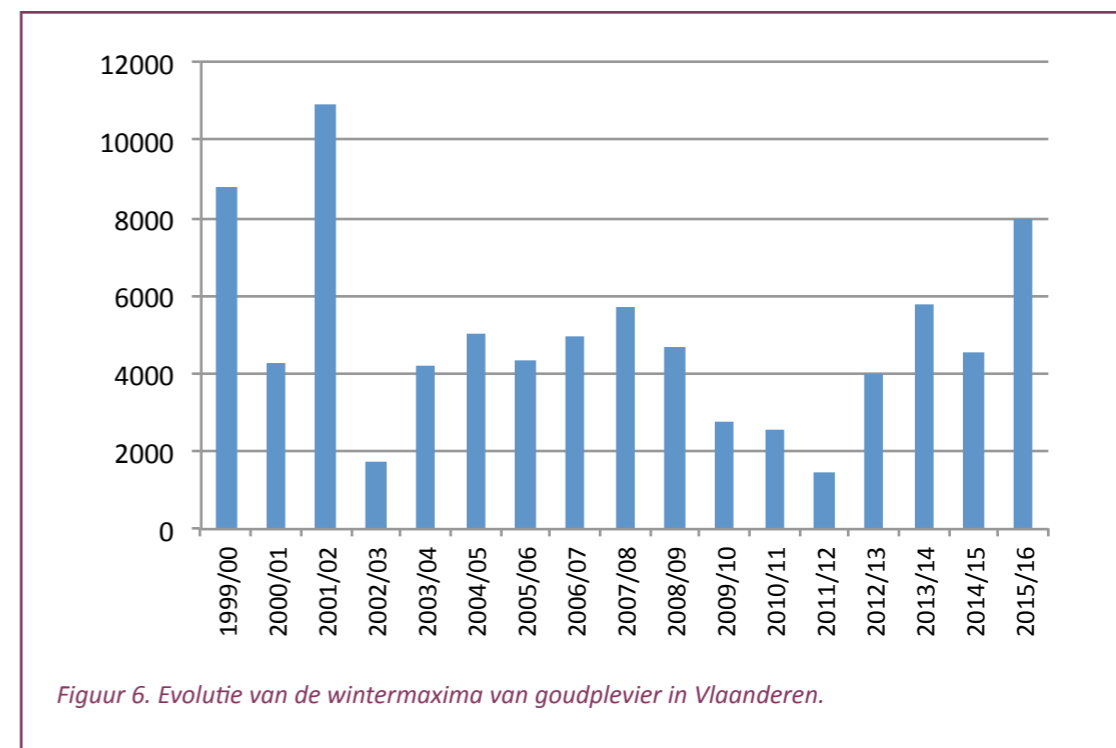
helft van Vlaanderen. Langs de Dender werden in december in totaal ruim 360 ex. geteld. Op en langs de Leie tussen Menen en Sint-Elooisvijve pleisterden er in januari in totaal 264 exemplaren.

STELTLOPERS

Tellingen op de hoogwatervluchtplaatsen aan de kust waren niet altijd even volledig maar laten ons toch toe om de winterpopulatie van de **scholekster** aan de kust in 2015/16 op zo'n 2000 tot 2500 exemplaren te schatten. Dit is een vergelijkbaar aantal met vorige winters. Ongeveer de helft daarvan werd aangetroffen aan de Westkust (1130 tot 1235 in de periode okt-feb). Aan de Middenkust (Westende-De Haan) werden in totaal geregeld 400 tot 450 ex. geteld. Voor de Oostkust ontbreken voor de meeste maanden betrouwbare simultaantellingen. Het hoogste aantal voor deze regio betrof 430 ex. in oktober. Ook langs de Beneden-Zeeschelde overwinterden traditiegetrouw opnieuw enkele tientallen scholeksters, oplopend van 88 ex. in december tot meer dan 150 in februari en maart. Vanaf februari zagen we ook een geleidelijke bezetting van de broedgebieden in het binnenland, met soms behoorlijke concentraties op voorverzamelplaatsen (o.a. 106 te Minderhout in maart).

De hoogste aantallen **kluten** in Vlaanderen werden geteld in november (345) en februari (372). De verspreiding beperkte zich zoals gewoonlijk bijna volledig tot de slikken van de Beneden-Zeeschelde (o.a. 327 op Schor Ouden Doel in nov). Aan de Oostkust (Zwin, Zeebrugge) werden maximaal 51 ex. geteld in februari.

Met bijna 8000 **goudplevieren** werd in januari het derde hoogste maandtotaal bekomen sinds 2000 (Figuur 6). Het verspreidingspatroon was sterk vergelijkbaar met vorige winter. Het overwicht van de regio Westkust en de IJzervallei was in 2015/16 echter nog groter. In de drassige IJzerbroeken werden recordaantallen opgetekend (4968 en 3336 ex. in resp. jan en feb). Daarnaast werden in januari nog eens 2720 ex. geteld in de nabijgelegen Handzamevallei. In de regio's Midden- en Oostkust pleisterden aanzienlijk kleinere aantallen. In oktober werden 650 ex. genoteerd bij Middelkerke. De Oostkustpolders totaliseerden nooit meer dan 700 exemplaren, met als grootste groepen 317 in de Zeebrugse Achterhaven (nov) en 315 ex. in de Uitkerkse Polder (maa). In het haven- en poldergebied van Antwerpen-Linkeroever verbleven tot 415 ex. in februari (waarvan 395 in Putten West).

Het wintermaximum van de **zilverplevier** lag op 151 ex. in januari en daarmee doet de soort het nauwelijks beter dan in vorige winters. De belangrijkste pleisterplaats was de IJzermonding te Nieuwpoort (84 in jan). Op het strand tussen Westende en De Haan werden maximaal tot 27 ex. geteld. Het hoogste aantal aan de Oostkust (Zwin, Zeebrugge, Baai van Heist) bedroeg 46 ex. in december.

Het hoogste aantal **kieviten** in 2015/16 werd geteld in januari (ruim 36.700). Vooral de drassige en deels overstroomde graslanden in de IJzerbroeken trokken opnieuw grote groepen aan, met in januari en februari telkens tussen 9500 en 10.000 exemplaren. De vlakbij gelegen Handzamevallei herbergde in diezelfde maanden resp. 2500 en 3400 exemplaren. Aan de Oostkust werden vooral in januari hoge aantallen geteld (ruim 11.500 in totaal), met de Zeebrugse Achterhaven (6319) en de Uitkerkse Polder (2945) als belangrijkste pleisterplaatsen. Buiten de kustpolders werden de grootste aantallen gezien in het haven- en poldergebied van Antwerpen Linkeroever (in totaal bijna 5500 in zowel nov als dec). De grootste concentratie hier betrof 2596 ex. op Putten West in februari. In de rest van Vlaanderen – en in het bijzonder de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant – zijn kieviten opvallend schaarser. Enkele cijfers die er uit sprongen waren 2007 ex. in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (jan) en 1200 ex. aan de Oude Dijle te Mechelen (jan).

Bonte strandloper - Koen Devos

Van drieteenstrandlopers weten we dat de uitgevoerde hoogwatertellingen een onvolledig beeld geven van de werkelijk aanwezige aantallen en dat was ook in 2015/16 het geval. In de maanden november-januari werden langs onze kust telkens tussen 250 en ruim 280 exemplaren geteld (met grote hiaten aan de Oostkust). Aanvullende losse waarnemingen bij laag water leverden echter soms beduidend hogere cijfers op, o.a. resp. 320 en 500 ex. op 28/11 en 16/02 bij De Panne en 435 ex. te Oostduinkerke op 17/01.

De totaalaantallen van de **bonte strandloper** gingen in december en januari vlot boven de 2000 uit en dat gebeurt sinds 2010 niet zo vaak meer. De IJzermonding te Nieuwpoort (en aanpalende stranden) is het enige gebied in Vlaanderen waar de soort de voorbije jaren goed stand weet te houden (tot 2140 in jan). Aan de Middekkust (Westende-De Haan) werden tot bijna 400 ex. geteld in december en dat is meer dan aan de Oostkust (< 250). Het hoogste aantal langs de Zeeschelde betrof

amper 32 ex. in februari, daar waar er in de periode 1991-2011 regelmatig tot meer dan 1000 ex. werden genoteerd. Buiten onze Vlaamse getijdengebieden werd de soort weinig waargenomen, met uitzondering van de IJzerbroeken (max. 85 in jan).

Het aantal overwinterende **kemphanen** situeerde zich ongeveer op het lage niveau dat we sinds 2010 kennen (max. 594 in feb) (Figuur 7). Grotere groepen blijven tegenwoordig beperkt tot de IJzerbroeken waar in februari en maart in totaal resp. 324 en 343 ex. geteld werden. In de rest van de Kustpolders werden slechts onregelmatig vermeldenswaardige aantallen gemeld, o.a. 71 ex. in het Pompje te Oudenburg (jan) en 96 ex. in de Uitkerkse Polder (feb). In de Gentse regio lijkt de soort steeds minder algemeen te worden (max. 21 in de Bourgoyen-Ossemeersen in feb).

Het polder- en havengebied te Antwerpen-Linkeroever doet het iets beter met een totaal van 137 in februari.

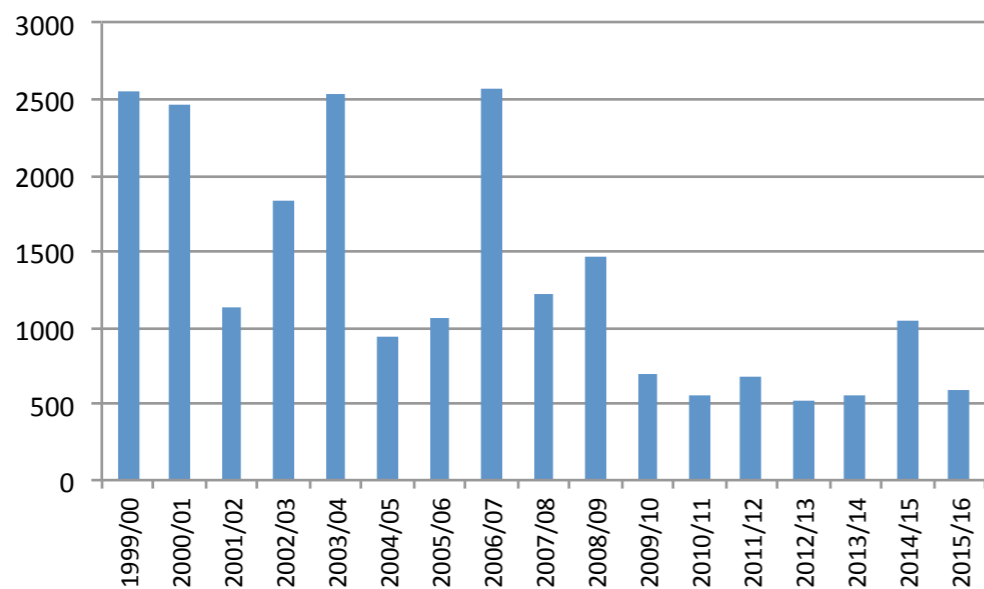
Tijdens de maarttelling was er behoorlijke doortrek van **grutto's** en werden er in totaal ruim 2400 ex. doorgegeven. Het gros daarvan zat verspreid over de IJzerbroeken (1622). Andere pleisterplaatsen herbergden nooit meer dan enkele tientallen exemplaren, met uitzondering van de Uitkerkse Polder (261).

Wulpen doen het als wintergast nog steeds goed in Vlaanderen. Er werden in januari tot ruim 8400 geteld. Meer dan 60% daarvan zat in de Kustpolders, waar in december en januari in totaal resp. 5531 en 5638 ex. genoteerd werden. De belangrijkste pleisterplaatsen waren de Uitkerkse Polder (tot 1648 in jan), de IJzerbroeken (952 in dec), de polders van Oostkerke (900 in dec) en de Waleweiden te Schore (726 in dec). Daarnaast pleisterden ook in Oost-Vlaanderen grotere groepen, o.a. in het krekengebied van NO-

Vlaanderen (550 in jan), de Gentse Kanaalzone (530 in maa) en Antwerpen-Linkeroever (in totaal 1321 in feb).

In en rond de weinige getijdengebieden in Vlaanderen werden maximaal tot 375 **tureluurs** geteld. De toename tot meer dan 450 exemplaren in maart zoals vastgesteld in de voorbije jaren, bleef dit keer achterwege. De belangrijkste pleisterplaatsen aan de kust waren gelegen aan de IJzermonding te Nieuwpoort (156 in nov), de omgeving van Zeebrugge (in totaal tot 40 à 60 ex.) en de Zwinstreek (20-tal). Het maximumaantal langs de Beneden-Zeeschelde (ter hoogte van Doel) bedroeg 158 ex. in december.

Door ongunstig tij of slechte weersomstandigheden verliep het tellen van de **steenlopers** op de hoogwatervluchtplaatsen aan de kust niet altijd even vlot en dat leidde tot sterk onvolledige resultaten in de maanden november, februari en maart. Het hoogste aantal werd geteld in oktober (in totaal 825). De meeste steenlopers zaten toen aan de Middenkust (576). Aan de IJzermonding te Nieuwpoort viel het maximum in december (335). Net als in voorgaande winters waren de telresultaten aan de Oostkust sterk onvolledig en werden er in totaal nooit meer dan 65 geteld.

Figuur 7. Evolutie van de wintermaxima van kempshaan in Vlaanderen.

MEEUWEN

In de meeste telgebieden worden meeuwen niet meegeteld. Dit is immers slechts facultatief. De Vlaamse maandtotalen zijn voor de meeuwensoorten bijgevolg sterk onvolledig. Bij soorten als **kokmeeuw** (max. 24234 in jan), **stormmeeuw** (6680 in dec) en **zilvermeeuw** (1845 in dec) wordt bij de maandelijkse watervogeltellingen wellicht amper 10% van de werkelijk aanwezige aantallen effectief geteld. Slaapplaatstellingen geven voor deze soorten een beter beeld van de grootte van de winterpopulaties in Vlaanderen.

Dankwoord

Het succes van de watervogeltellingen wordt in de eerste plaats bepaald door de grote inzet van de meer dan 300 tellers. Hartelijk dank aan allen! Voor de organisatie en coördinatie van de tellingen was vooral het werk van de regionale coördinatoren ook deze winter een grote hulp. Daarom een welgemeend woord van dank aan Wim Duran, Dirk Vanhoecke, Hanne Bossaer, Marc De Ceuninck, Frank De Scheemaeker, Geert Spanoghe, Walter De Smet, Walter Hamelinck, Luc Vandeghinste, Dimitri Van de Populiere, Joris Everaert, Luc Favijs, Bjorn Tytgat, Karel Helsen, Jean Kiebooms, Joost Reyniers, Ludo Benoy, Jef Sas, Jef Mangelschots, François Bartholomeeusen, Luc Hendrickx, Roy Hendrix, Sophie Philtjens, Jan Gabriëls en Marcel Jonckers. Eckhart Kuijken en Christine Verscheure zorgden traditiegetrouw voor de coördinatie van de gebiedsdekkende ganzen tellingen in de volledige Oostkustpolders.

Referenties

DEVOS K. & ONKELINX T., 2013. Populatieschattingen en trends van overwinterende watervogels in Vlaanderen, periode 1991/1992 – 2012/2013. *Natuur.oriolus* 79: 113-130.

Zeevogels uit het sop gelicht: zeekoet en alk

Nicolas Vanermen, Wouter Courtens, Marc Van de walle, Hilbran Verstraete & Eric Stienen
[nicolas.vanermen@inbo.be]

Zeekoet - Hilbran Verstraete

De pinguïns van het noorden, zo worden alkachtigen ook wel eens genoemd. Dat is niet eens zo ver gezocht, gezien hun gelijkaardige zwart-witte verenkleed en fiere, recht-opstaande houding wanneer ze zich op het droge begeven. Net als pinguïns zweren ze bovendien bij een strikt marien dieet. Zeekoet en alk, die beide tot de familie van de alkachtigen behoren, kunnen anders dan hun zuidelijke tegenhangers wel vliegen maar brengen hun tijd toch veel liever zwemmend dan vliegend door. Vanaf het wateroppervlak duiken ze onder om op zoek te gaan naar vis, en hierbij stuwen ze zichzelf met krachtige vleugelslagen vooruit. Alkachtigen hebben kleine vleugels in verhouding tot hun gewicht, waardoor vliegen veel energie vraagt en het opstijgen en landen meestal weinig elegant verloopt. Maar onder water zorgen deze kleine vleugels voor minimale wrijving en een efficiënte voortbeweging, getuige het feit dat voor bijvoorbeeld zeekoet duikdieptes tot liefst 180 meter werden vastgesteld.

Internationale context

Zeekoeten broeden op steile kliffen langs de kusten van zowel de Atlantische als Stille Oceaan, vrijwel uitsluitend boven 40° noorderbreedte. De Noord-Atlantische populatie wordt geschat op 2,8 - 2,9 miljoen broedparen (Mitchell et al. 2004). De zuidelijke Noordzee is heel belangrijk als overwinteringsgebied voor vogels afkomstig van de broedkolonies langs de Engelse en Schotse oostkust, en herbergt dan naar schatting 240.000 zeekoeten (Camphuysen & Leopold 1994). Een opvallend gegeven is dat jonge zeekoeten van de broedkliffen springen nog voor ze kunnen vliegen en vervolgens al zwemmend en onder begeleiding van hun vader dieper en veiliger water opzoeken. Zo bereiken jongen van slechts enkele weken oud en afkomstig van de Britse oostkust eind juni al zwemmend het Friese Front, aan de andere kant van de Noordzee ter hoogte van Noord-Nederland (Camphuysen 2002).

Zeekoet - Nicolas Vanermen

Alk - Nicolas Vanermen

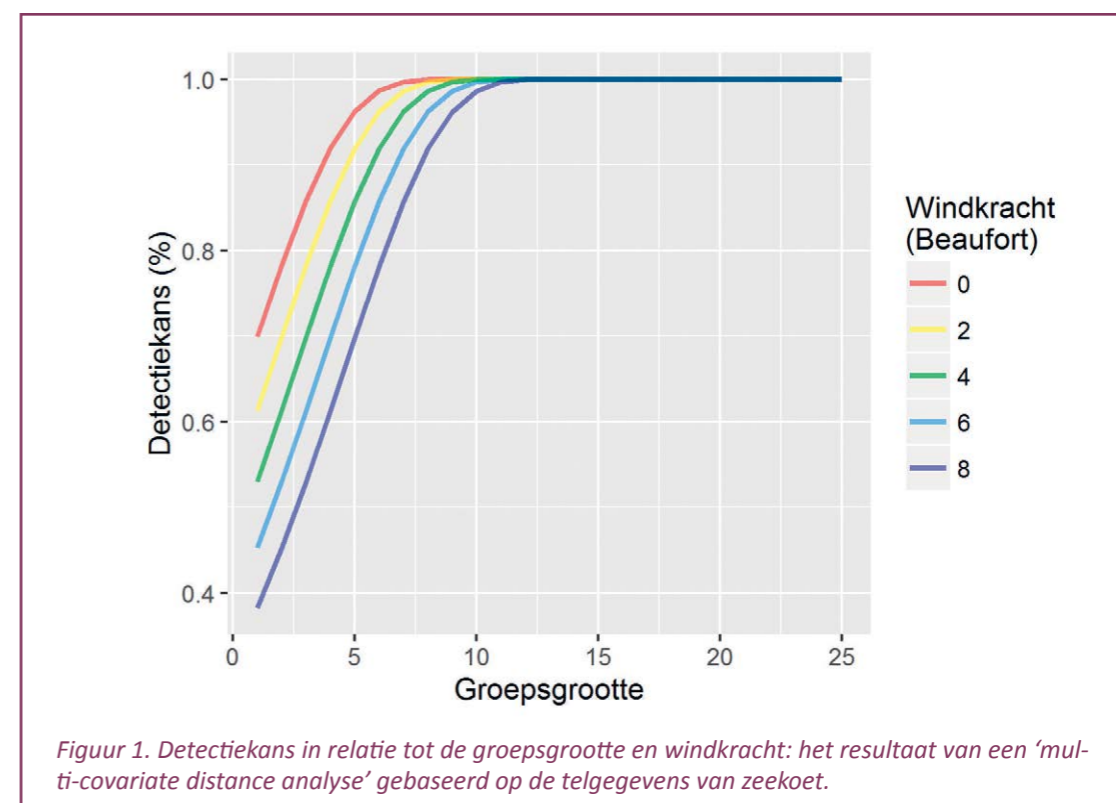
Alken vormen meestal gemengde kolonies met zeekoeten, maar komen uitsluitend voor in de Noord-Atlantische Oceaan. De Noordwest-Europese populatie bedraagt naar schatting 530.000 broedparen en gemiddeld overwinteren hiervan 44.000 vogels in de zuidelijke Noordzee (Camphuysen & Leopold 1994, Mitchell et al. 2004).

Zoals reeds vermeld zijn er langs de Britse oostkust verschillende belangrijke zeevogelkolonies met grote aantallen alkachtigen. De dichtstbijzijnde grote kolonie is die van Bampton Cliffs (Flamborough Head), waar tijdens een census rond de eeuwwisseling respectievelijk ruim 46.000 en 8.500 koppels zeekoet en alk geteld werden. Andere belangrijke kolonies zijn die van Farne Islands, St. Abbs Head, Isle of May en Fowlsheugh, elk met tienduizenden broedparen alkachtigen. Voor zowel zeekoet als alk geldt dat de aantallen in Schotse kolonies sinds de eeuwwisseling sterk afnemen, terwijl deze in de meer zuidelijk gelegen kolonies (zoals Farne Islands en Bampton Cliffs) toenemen (JNCC 2016).

Zeevogeltellingen: analyse en correctie voor afnemende detectiekans

Er worden in de rubriek 'zeevogel uit het sop gelicht' regelmatig schattingen gegeven van de aantallen zeevogels die bij ons verblijven. Deze schattingen zijn gebaseerd op gestandaardiseerde tellingen die toelaten om zeevogeldichtheden te berekenen en te

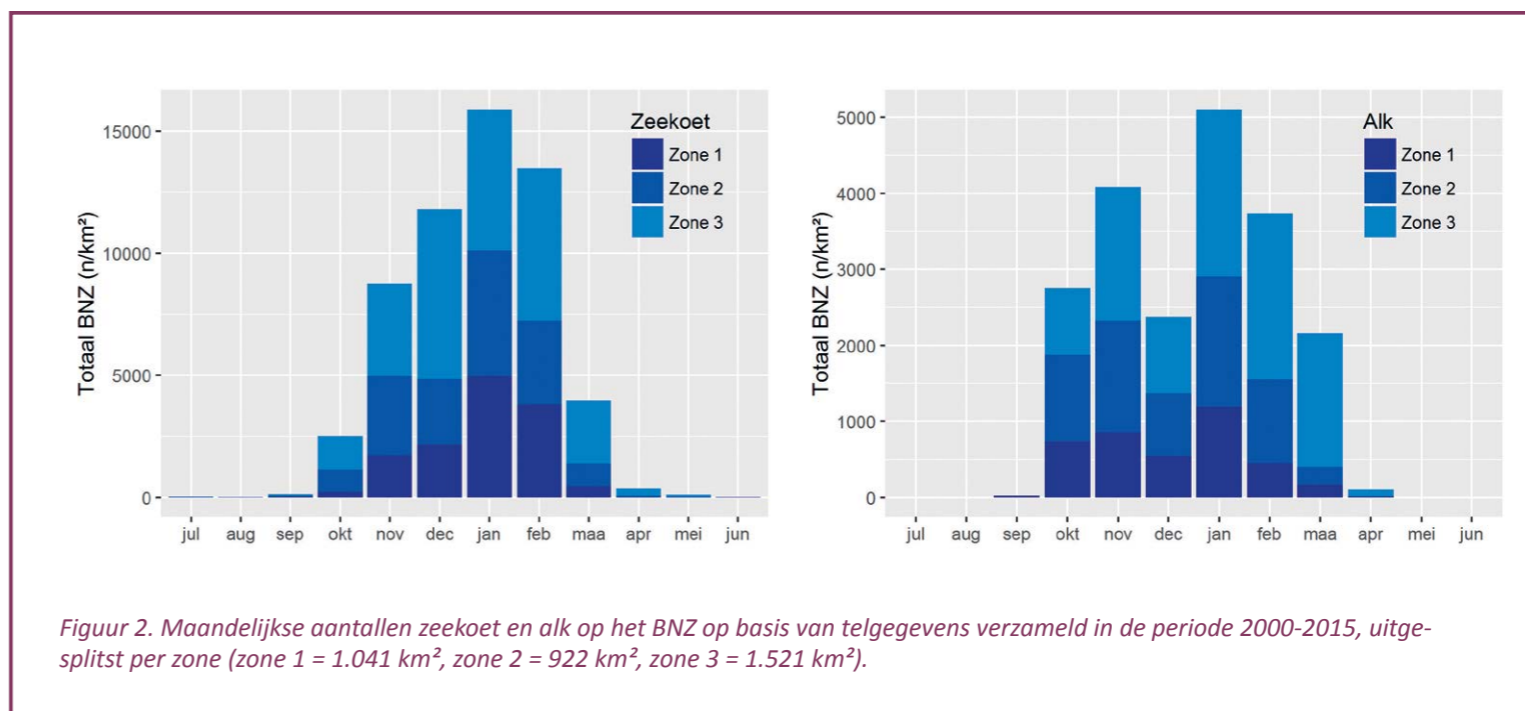
koppelen aan een specifieke locatie (Tasker et al. 1984, en voor een Nederlandse samenvatting zie ook Vanermen et al. 2009 in Vogelnieuws 12). De tellingen zijn echter niet altijd evenredig verdeeld in tijd en ruimte en daarom worden vaak aparte berekeningen gedaan per seizoen of per maand en dit voor 3 verschillende zones: een 'inshore', 'midshore' en 'offshore' zone. De grenzen tussen deze 3 zones zijn op 10 en 20 nautische mijl (circa 18.5 en 37 km) van de kust gelegen. Maar de variatie in tijd en ruimte is niet het enige waar we rekening mee moeten houden. We tellen altijd alle vogels die zich in een strook van 300 meter breed langsheen de vaarrichting van het schip bevinden (het 'transect'). Dit transect wordt verdeeld in 4 sub-transecten (0-50 m, 50-100 m, 100-200 m en 200-300 m). Maar hoe hard we ook ons best doen, we blijken stevast meer vogels te tellen op een afstand tussen 0 en 100 meter van het schip dan tussen 100 en 200 meter en tussen 100 en 200 meter ook weer meer dan tussen 200 en 300 meter. Dat komt omdat de kans op detectie afneemt met de afstand, en zeker in het geval van relatief kleine en donkere vogels zoals alkachtigen. Bovendien blijkt dit effect sterker bij slechte telomstandigheden (ruwe zee, neerslag, harde wind,...) én speelt het minder bij groepen dan bij solitaire vogels. Om voor dit verschil in detectiekans te corrigeren voeren we een zogenaamde 'multi-covariate distance analyse' uit. Het resultaat van zo'n analyse is te zien in Figuur 1. In deze figuur wordt de detectiekans uit-

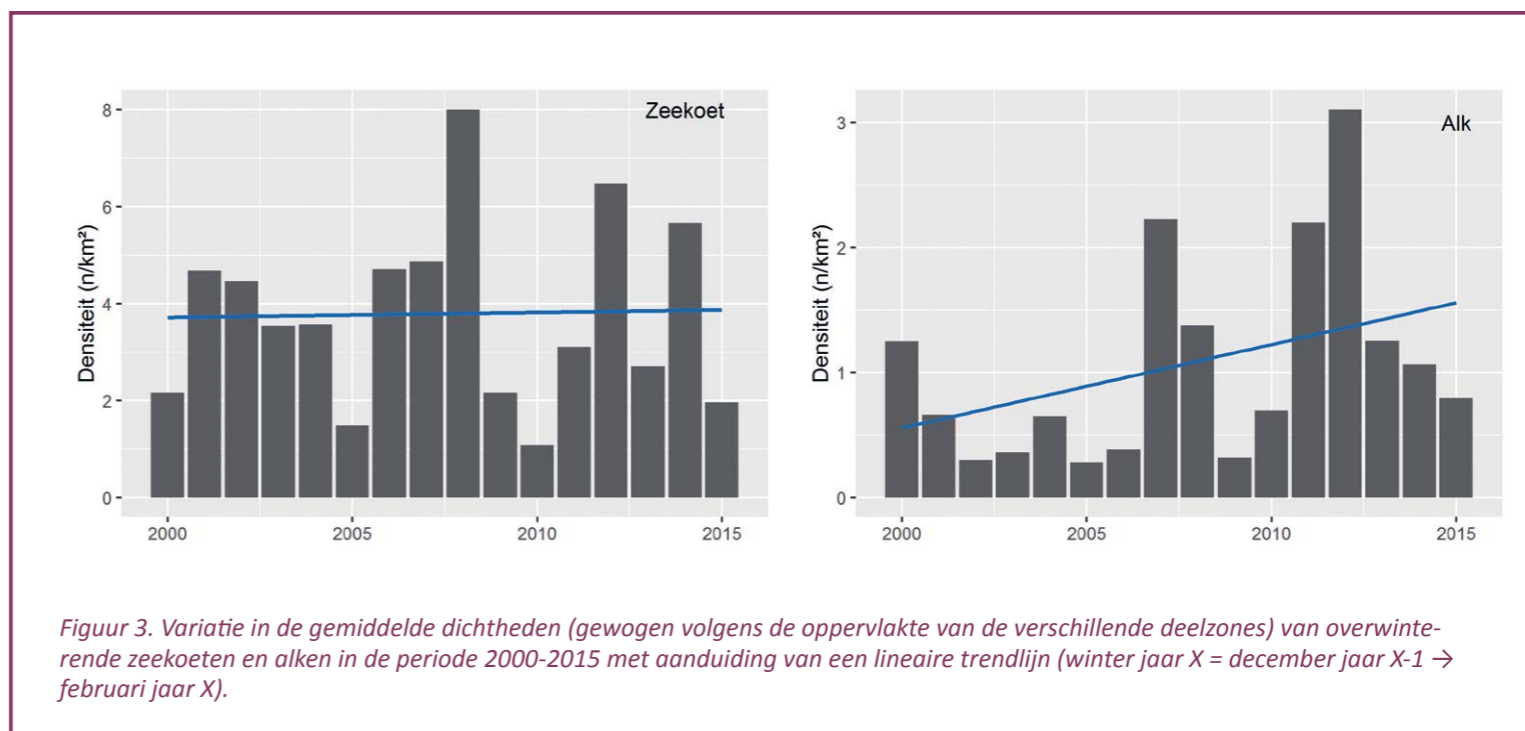
gezet tegenover de groepsgrootte en de windkracht. Zo schat ons model in dat de kans dat we een solitaire zeekoet opmerken bij een windkracht van 8 Beaufort slechts 40 % bedraagt, terwijl de kans dat we diezelfde vogel bij windstil weer (0 Beaufort) opmerken 70 % bedraagt. Ongeacht de windkracht blijken we groepen zeekoeten van 10 vogels of meer altijd op te merken. Aan het gebruikte 'distance' model is één belangrijke randvoorwaarde verbonden, namelijk dat de kans op detectie op de vaarlijn zelf 100 % is. Dat is echter niet helemaal correct, want alkachtigen bevinden zich soms onder water om te foerageren en willen ook al eens uit schrik voor een naderende onderzoeksboot onder water duiken.

Het voorkomen van zeekoet en alk op het Belgisch deel van de Noordzee

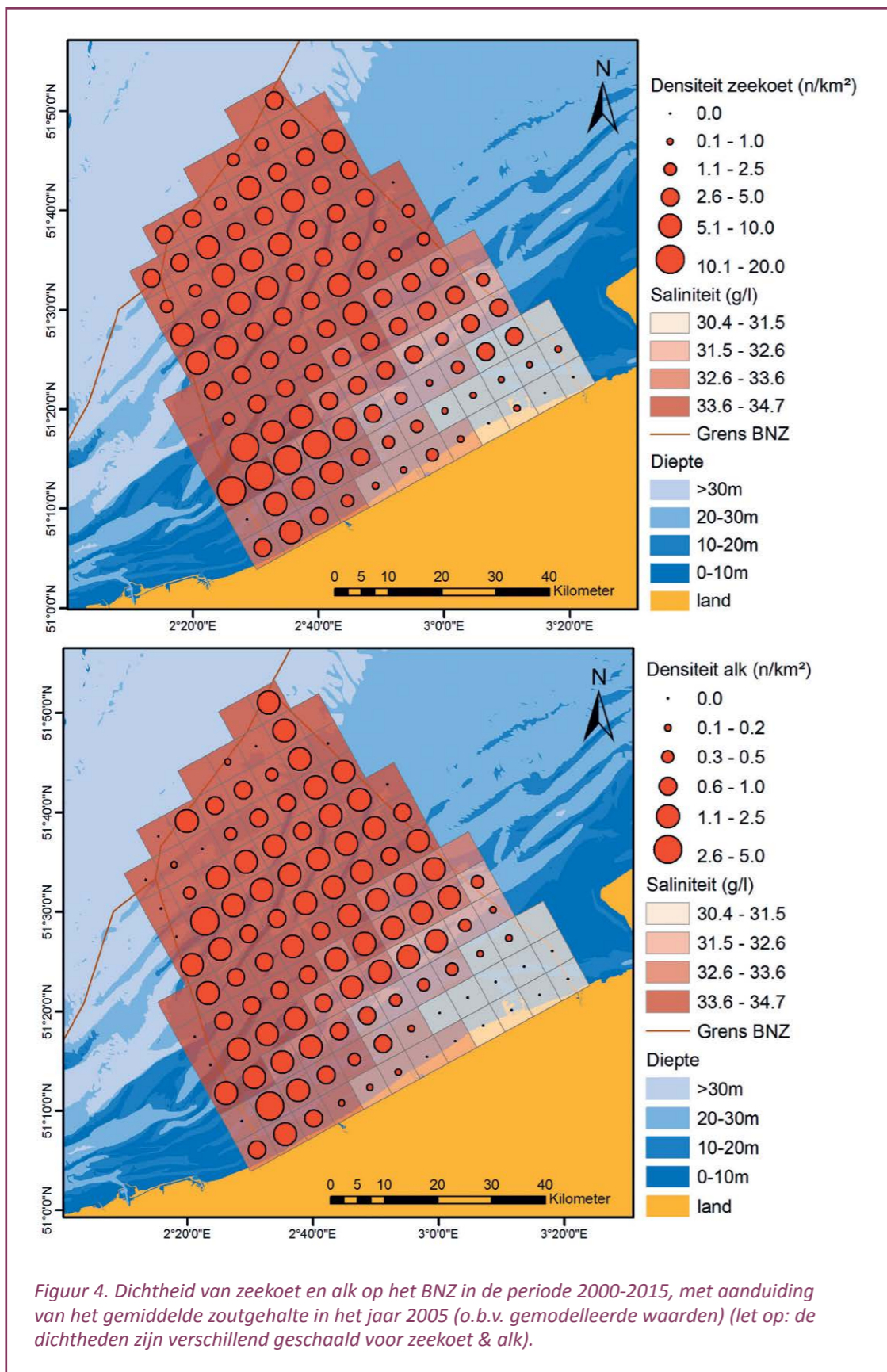
Zeekoet is de algemeenste vogelsoort op het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ): gemiddeld overwinteren ongeveer 14.000 individuen in onze nationale wateren. Alken zijn veel minder algemeen dan zeekoeten met gemiddeld ruim 3.700 overwinteraars (Tabel 1). Als we de aantallen uitzetten per maand (en per zone), valt op dat het patroon bij zeekoet mooi opbouwt naar een aantalspiek in januari, waarna de aantallen snel weer afnemen (Figuur 2). Bij alk blijkt er zich een mid-winter-dip in de aantallen voor te doen, en het feit dat die dip in alle drie de zones wordt vastgesteld sterkt ons in de overtuiging dat dit patroon geen toeval is.

Figuur 2. Maandelijks aantallen zeekoet en alk op het BNZ op basis van telgegevens verzameld in de periode 2000-2015, uitgesplitst per zone (zone 1 = 1.041 km², zone 2 = 922 km², zone 3 = 1.521 km²).

Figuur 3. Variatie in de gemiddelde dichtheden (gewogen volgens de oppervlakte van de verschillende deelzones) van overwinterende zeekoeten en alken in de periode 2000-2015 met aanduiding van een lineaire trendlijn (winter jaar X = december jaar X-1 → februari jaar X).

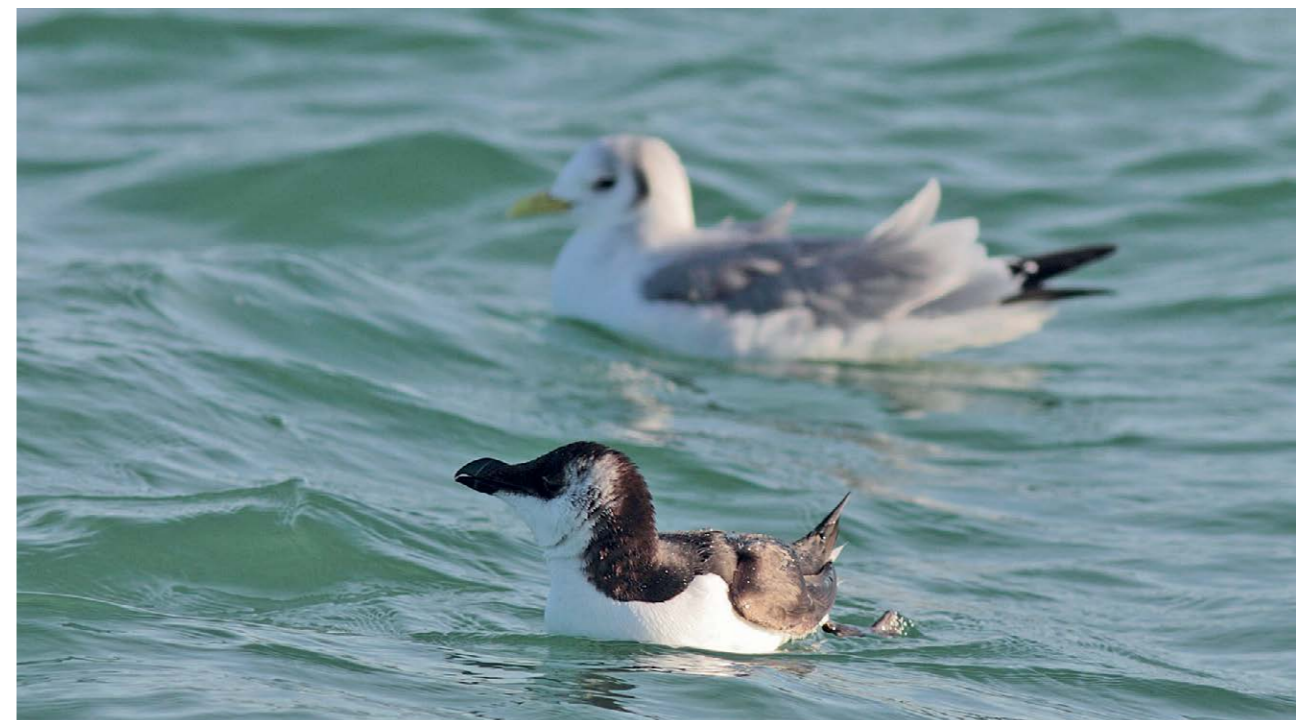
Figuur 4. Dichtheid van zeekoet en alk op het BNZ in de periode 2000-2015, met aanduiding van het gemiddelde zoutgehalte in het jaar 2005 (o.b.v. gemodelleerde waarden) (let op: de dichtheden zijn verschillend geschaald voor zeekoet & alk).

Alken trekken in vergelijking met zeekoeten iets verder weg van de broedkolonies (tot in de Middellandse Zee) en het heeft er dus alle schijn naar dat er op het BNZ ook aanzienlijke doortrek plaatsvindt van zuidelijker overwinterende alken.

Tabel 1. Gemiddelde aantallen alkachtigen op het BNZ op basis van telgegevens verzameld in de periode 2000-2015.

	Zeekoet	Zeekoet/Alk	Alk	TOTAAL
Winter	13.738	727	3.739	18.204
Voorjaar	1.478	98	753	2.329
Zomer	12	0	0	12
Najaar	3.805	173	2.288	6.266

De voorbije 15 jaar schommelde de dichtheid van beide soorten sterk. Terwijl de aantallen zeekoet op de lange termijn opvallend stabiel zijn gebleven, is er voor alk een duidelijke positieve trend (Figuur 3). Zo nam de gemiddelde (meerjarige) dichtheid gra-
 dueel toe van 0,58 naar 1,00 alken/km² in de respectievelijke periodes 2000-2005 en 2006-2010, tot zelfs 1,68 alken/km² in 2011-2015.

Alk en drietenmeeuw - Hilbran Verstraete

Zeekoet - Hilbran Verstraete

Voor beide soorten geldt dat de verspreiding in de winter opvallend gelijkmatig verdeeld is over het BNZ. Alleen in het ondiepe water voor de oostkust - waar minder zout en troebel water afkomstig uit de Westerschelde de Noordzee in vloeit - worden duidelijk lagere aantallen vastgesteld (Figuur 4). Deze tweedeling tussen troebel Scheldewater en helderder Noordzeewater bepaalt wel vaker de verspreiding van zeevogels op het BNZ: zo vonden we een gelijkaardig patroon ook reeds voor jan-van-gent, terwijl dwergmeeuwen het troebel water net lijken te prefereren (Vanermen et al. 2013 & 2014 in Vogelnieuws 22 & 23).

Gedrag & associaties

Zeekoeten en alken worden veelvuldig in het gezelschap van andere zeevogels waargenomen. Sterker nog, alkachtigen

trekken andere vogels aan. Door hun duikgedrag jagen ze prooivissen richting de oppervlakte zodat die ook bereikbaar worden voor ondiep duikende soorten. Zo initiëren foeragerende alkachtigen het voorkomen van gemengde soortengroepen. Typisch lokken actief duikende alkachtigen snel drieteenmeeuwen, die door hun opvallende vlieggedrag weer andere zeevogels aantrekken. Meestal blijft dit op het BNZ beperkt tot kleine aantallen, maar soms ontstaan op die manier spectaculaire groepen zeevogels. Zo werd op 9 januari 2012 bijvoorbeeld een groep van 210 alken, 33 zeekoeten, 115 drieteenmeeuwen, 1 grote jager, 3 jan-van-genten en 8 noordse stormvogels genoteerd.

Hoewel grofweg 1 op 5 alkachtigen als alk wordt gedetermineerd, is alk heel wat vaker betrokken bij deze associaties tussen soorten. Op het BNZ werden in totaal 1.517 gemengde soortengroepen met alk genoteerd, in tegenstelling tot 967 soortenassociaties waarin zeekoet was betrokken. In 439 van deze groepen waren beide soorten

aanwezig. Drieteenmeeuwen associeerden veel vaker met alken (850 keer) dan met zeekoeten (348 keer). Groepen waarin alle drie de soorten werden waargenomen zijn hier niet in mee gerekend. Dat verschil lijkt op het eerste zicht nog mee te vallen maar rekening houdend met de verhouding in aantallen is de kans dat een drieteenmeeuw zich bij een alk voegt 9 keer groter dan dat ze associeert met een zeekoet. Ook dwergmeeuwen zoeken blijkbaar graag alkachtigen en vooral alken op, want deze soort werd 255 keer waargenomen bij alken tegenover 57 keer bij zeekoeten. Omgerekend is de kans dat een dwergmeeuw een alk op zoekt 16 keer groter dan dat ze zich bij een zeekoet voegt. Niet alleen associëren alken meer met andere zeevogels, ze associëren ook vaker met elkaar, en zo was slechts 22% van de alken niet in het gezelschap van één of meer soortgenoten, tegenover 49% van de zeekoeten.

Het kan dus bijna niet anders dan dat alken er een andere foerageerstrategie op na houden dan zeekoeten, een strategie die voor dwerg- en drieteenmeeuwen meer oplevert. Het is een intrigerend verschijnsel want hoe het precies in zijn werk gaat weten we niet. Uit onze dieetstudies weten we wel dat alken specialisten zijn die zich vooral concentreren op het vangen van zandspieringen, terwijl zeekoeten er een veel gevarieerder dieet op na houden (Verstraete 2006). In het veld valt dan weer op hoe groepen alken vaak synchroon duiken, terwijl we dit bij zeekoet zelden of nooit waarnemen. Ondanks hun hoge verwantschap en grote overlap in verspreiding in zowel het broedseizoen als in de overwinteringsgebieden zijn het toch ook twee soorten met heel andere gewoonten die elk een eigen niche innemen in het mariene milieu.

Besluit

Met gemiddeld ongeveer 14.000 en 4.000 overwinterende individuen zijn zeekoet en alk heel algemeen op het Belgisch deel van de Noordzee. Onze overwinteraars zijn grotendeels afkomstig van grote gemengde broedkolonies langs de Britse oostkust. Beide soorten komen wijd verbreid op het BNZ voor en lijken enkel het troebele en minder zoute Westerschelde-water voor de oostkust te mijden. De zeekoetaantallen bouwen mooi op naar een aantalspiek in januari, terwijl alken het talrijkst zijn in november en vooral januari, met een midwinterdip in december. De getelde aantallen zeekoet variëren sterk van jaar tot jaar, maar bleven sinds de eeuwwisseling opvallend stabiel. Ook het aantal alken varieert sterk maar is wel gradueel toegenomen, van gemiddeld 0,58 vogels/km² in de winters van 2000-2005 tot 1,68 vogels/km² in 2011-2015.

Zeekoet en alk gaan onder water op zoek naar vis, en jagen deze tijdens het foerageren ook naar de oppervlakte. Op die manier trekken foeragerende alkachtigen (en vooral alk) andere zeevogels aan, in de eerste plaats dwerg- en drieteenmeeuwen.

Dankwoord

We bedanken VLIZ, KBIN, DAB Vloot en BELSPO voor de vele uren scheepstijd op de onderzoeksschepen Zeeleeuw, Simon Stevin en Belgica, en alle bemanningsleden voor de samenwerking. Daarnaast bedanken we alle vrijwilligers (in het bijzonder Walter Wackenier) voor hun welkome hulp tijdens het tellen van zeevogels.

Referenties

Camphuysen, C.J. & Leopold, M.F. (1994). *Atlas of seabirds in the southern North Sea*. NIOZ, Texel, Nederland.

Camphuysen C.J. (2002). *Post-fledging dispersal of Common Guillemot *Uria aalge* guarding chicks in the North Sea: the effect of predator presence and prey availability at sea*. *Ardea* 90(1): 103-119.

JNCC (2016). *Seabird Population Trends and Causes of Change: 1986-2015 Report*. Online beschikbaar: <http://jncc.defra.gov.uk/page-3201>

Mitchell, P.I., Newton, S.F., Ratcliffe, N. & Dunn, T.E. (2004). *Seabird populations of Britain and Ireland. Results of the seabird 2000 census (1998-2002)*. T & A D Poyser, London.

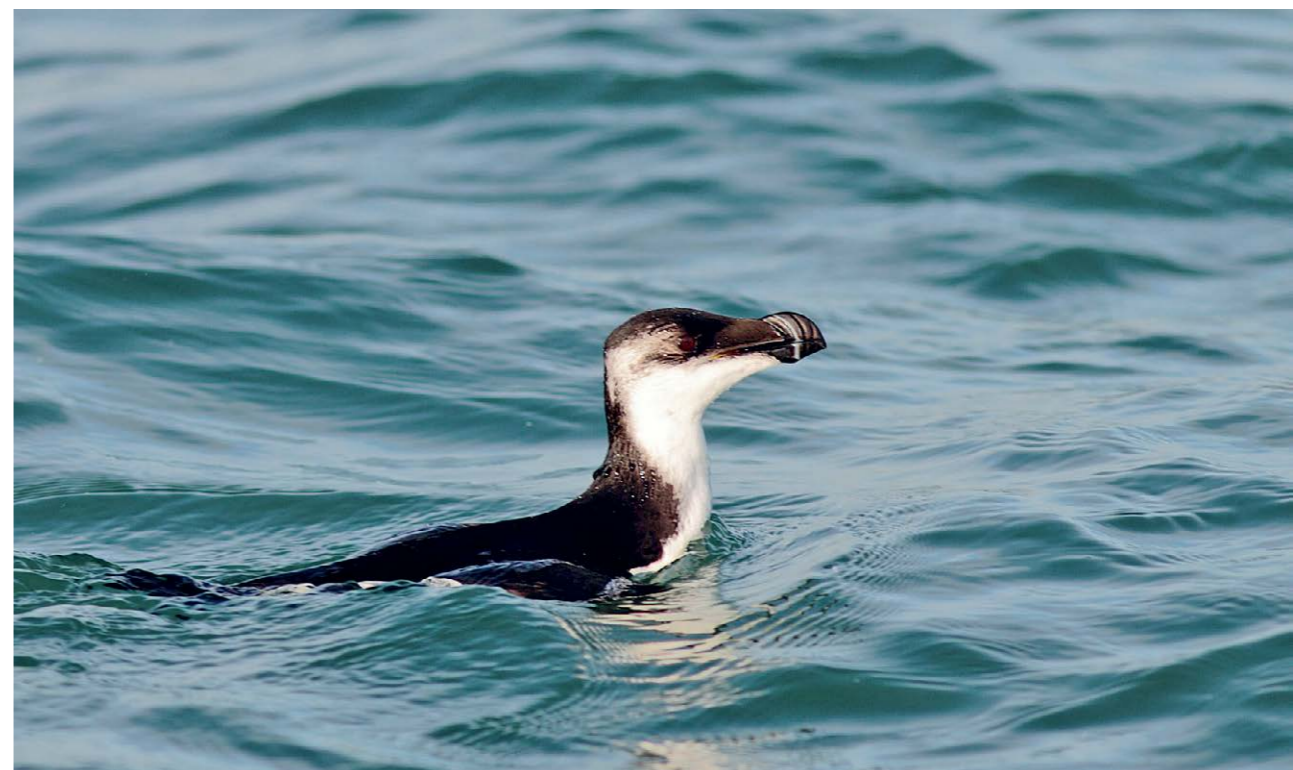
Tasker M.L., Jones P.H., Dixon T. & Blake B.F. (1984). *Counting seabirds at sea from ships: a review of methods employed and a suggestion of a standardised approach*. *The Auk* 101: 567-577.

Vanermen N., Stienen E.W.M., Courtens W., Van de walle M. & Verstraete H. (2009). *Monitoring van de effecten van offshore windmolenparken op zeevogels*. *Vogelnieuws* 12: 4-9.

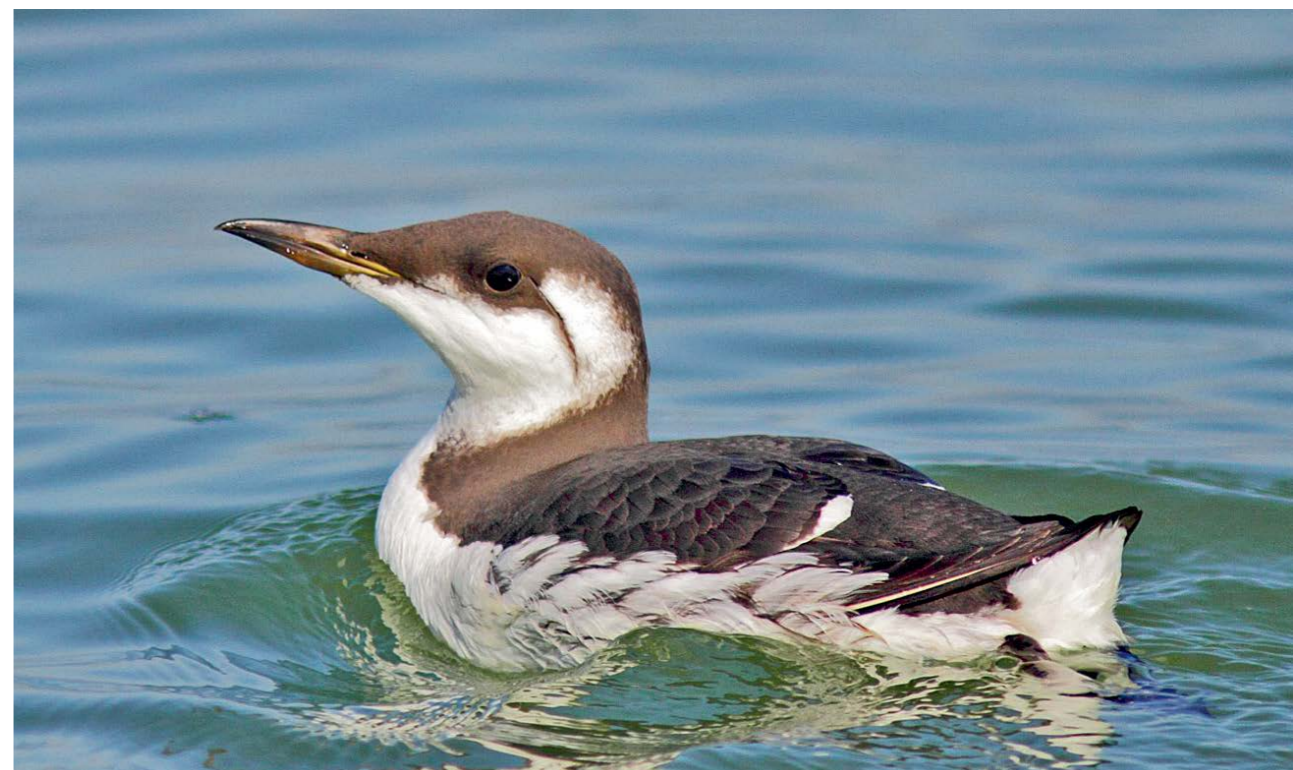
Vanermen N., Courtens W., Van de walle M. & Verstraete H. & Stienen E.W.M. (2013). *Zeevogel uit het sop gelicht: dwergmeeuw*. *Vogelnieuws* 22: 14-19.

Vanermen N., Courtens W., Van de walle M. & Verstraete H. & Stienen E.W.M. (2014). *Zeevogel uit het sop gelicht: jan-van-gent*. *Vogelnieuws* 23: 8-13.

Verstraete, H. 2006. *Dieetanalyse van gestrande Zeekoeten *Uria aalge* en Alken *Alca torda* aan de hand van otolieten*. Thesis, Universiteit Gent, Gent.

Alk - Hilbran Verstraete

Zeekoet - Hilbran Verstraete

Onderzoek naar de bruine kiekendief: resultaten van het wingtagproject 2016

Anny Anselin [anny.anselin@inbo.be]

In het vorig nummer van Vogelnieuws behandelden we de overwintering van getagde jonge bruine kiekendieven in hun broedgebied en gaven al wat informatie over nieuwe observaties van adulte vogels in het vroege voorjaar. In deze bijdrage bespreken we enkele resultaten van het kleurmerken van juvenielen sinds 2011 en de leeftijdsklasse van de teruggemelde vogels. Verder bekijken we in hoeverre ze plaatstrouw zijn en of er al dan niet uitwisseling is tussen populaties.

Inleiding

Om ons onderzoek over plaats- en habitattrouw van jonge en volwassen vogels op een wetenschappelijk gefundeerde manier te kunnen analyseren, moeten we in de eerste plaats voldoende terugmeldingen hebben. We gaan er van uit dat hoe meer juvenielen we kunnen wingtaggen, hoe hoger de kans wordt om ze nadien als volwassen vogel terug te zien. Door sterfte tijdens de trek en/of overwintering (gebrek aan ervaring, voedseltekort, slechte weersomstandigheden zoals zandstormen en aanhoudende tegenwind) halen nogal wat juveniele vogels hun tweede levensjaar niet. Maar ook een aantal volwassen vogels leggen tijdens deze risicovolle periode het loodje. Om de 'voorraad' getagde vogels een beetje op peil te houden, investeren we sinds 2011 behoorlijk wat tijd in het lokaliseren en de opvolging van nesten, en uiteindelijk ook in het ringen en kleurmerken van de jonge vogels. Veilig taggen kan pas als de jongen 26-27 dagen oud zijn. Dan zijn de vleugels voldoende gegroeid zodat ze geen hinder ondervinden van de kleurmerken. Tijdens het aanbrengen van de merken worden de vogels ook gemeten, gewogen en bepalen we hun geslacht.

Een kort overzicht

Sinds de aanvang van het project werden al 642 juvenielen gemerkt in 231 verschillende nesten verspreid over de Noordzee- en Scheldepolders in Vlaanderen en Zeeland (zie Figuur 1 en 2). Hierbij werken we nauw samen met de *Werkgroep Roofvogels Zeeland* (coördinator Henk Castelijns) en aan de Westkust met de *Natuurwerkgroep De Kerkuil* (coördinator Kris Degraeve). Het merendeel van de nesten lag in riet, ongeveer

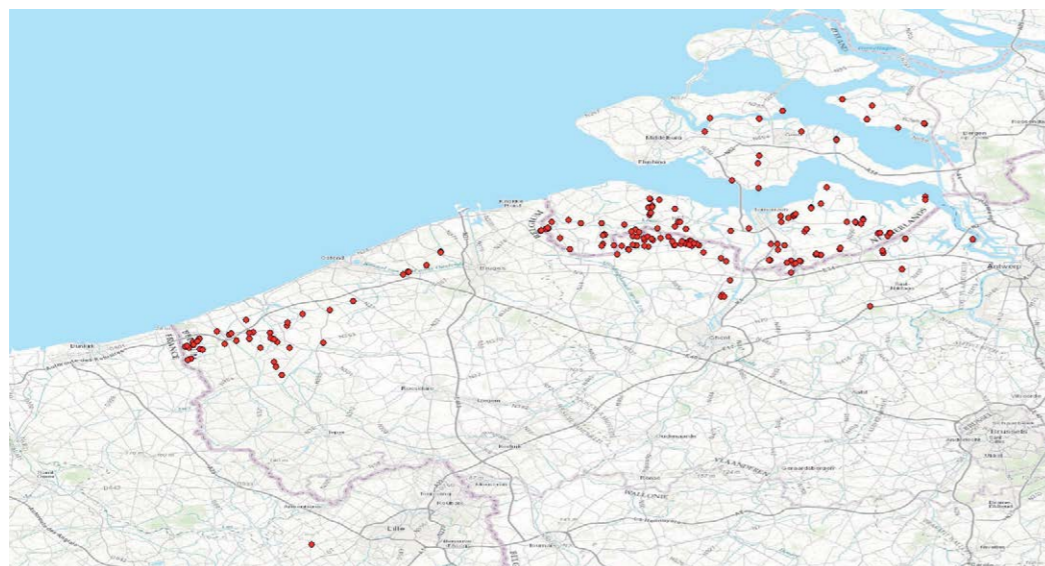

Bruine kiekendief met wingtags TwRPnW - Fred Visscher

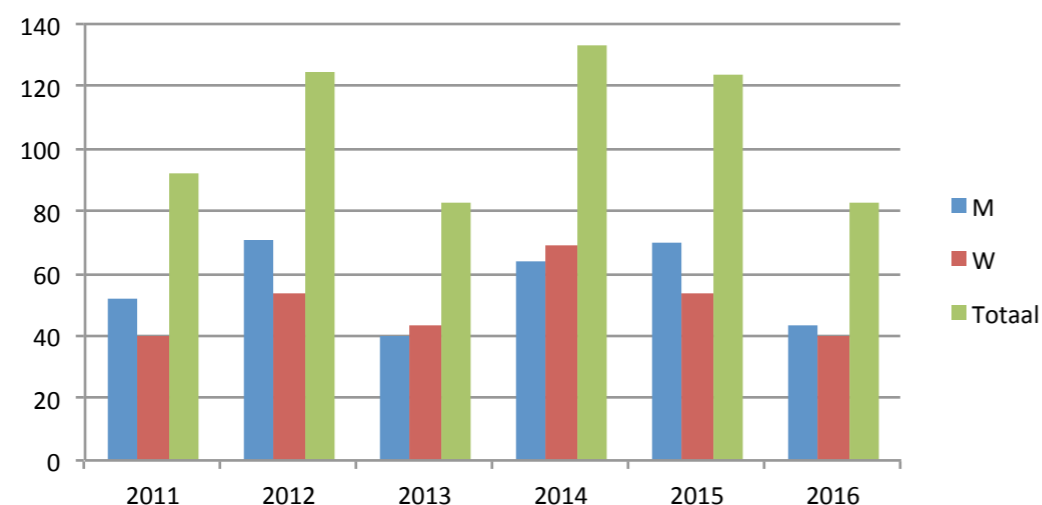
20% in graan en enkele in raaigras of schorrevegetatie. In Figuur 2 zien we dat het aantal getagde jongen over de zes jaar nogal uiteenloopt, met in 2012, 2014 en 2015 meer dan 120, en in de andere jaren tussen de 80 en 90 jongen. Die verschillen zijn er omdat niet elk jaar evenveel nesten aanwezig zijn en ook niet altijd evenveel vrijwilligers kunnen ingeschakeld worden. Het opvolgen van nesten en het taggen van jongen wordt namelijk vooral door vrijwillige veldmedewerkers uitgevoerd. In vier van de zes jaren was het aantal getagde mannetjes (M) hoger dan wijfjes (W).

In het broedseizoen 2016 werden in totaal 85 jongen getagd (44 M, 41 W) in 31 nesten. Het eerste nest dat "tagrijp" was, werd bezocht op 15 juni; het laatste op 6 augustus,

dus bijna twee maanden later. In het merendeel van de nesten (22 van de 31) kon echter getagd worden tussen half juni en half juli.

Figuur 1. Ligging van nesten waar jongen getagd werden in de periode 2011-2016.

Figuur 2. Aantal getagde jongen per jaar (2011-2016): totaal (T), mannetjes (M), wijfjes (W).

Nous allons en France

In 2016 hebben we ook een eerste stap gezet om het kleurmerken van jongen uit te breiden tot Noord-Frankrijk. In de departementen *Nord* en *Pas-de-Calais* zijn er belangrijke populaties van bruine kiekendieven en deze zone grenst aan ons huidig werkgebied. Bovendien is daar een actieve ornithologische werkgroep, de *Groupe Ornithologique du Nord* (GON), gecoördineerd door ringer Christian Boutrouille. Die waren sterk geïnteresseerd om mee in het project te stappen. Oog in oog met de camera van de televisiezender *France 3 Nord* (die daar niet toevallig voorbijkwam) en met een tiental enthousiaste leden van de GON die letterlijk op onze vingers keken, demonstreerden we de techniek van het taggen. Dit gebeurde in de omgeving van Fromelles, een dorpje ten westen van Lille. Hier broeden in een gevarieerd landbouwgebied een aantal bruine kiekendieven in graan. In tegenstelling tot onze graanbroeders die meestal 'laat aan' zijn, waren er hier blijkbaar al veel jongen uitgevlogen. Hierdoor waren de ringmogelijkheden beperkt. We konden uiteindelijk nog vier jongen afkomstig van twee nesten taggen. Nadien werden door de Fransen nog twee andere jongen getagd, waarvan er een al teruggemeld werd in de overwinteringsgebieden in Senegal! Alvast al een mooie stimulans en het begin van een samenwerking die in de toekomst zeker interessante resultaten kan opleveren.

Christian Boutrouille (GON) tagt zijn eerste kiekendiefjong, bijgestaan door Filiep T'Jollyn (L) en Michel Vanwarreghem (GON)(R)

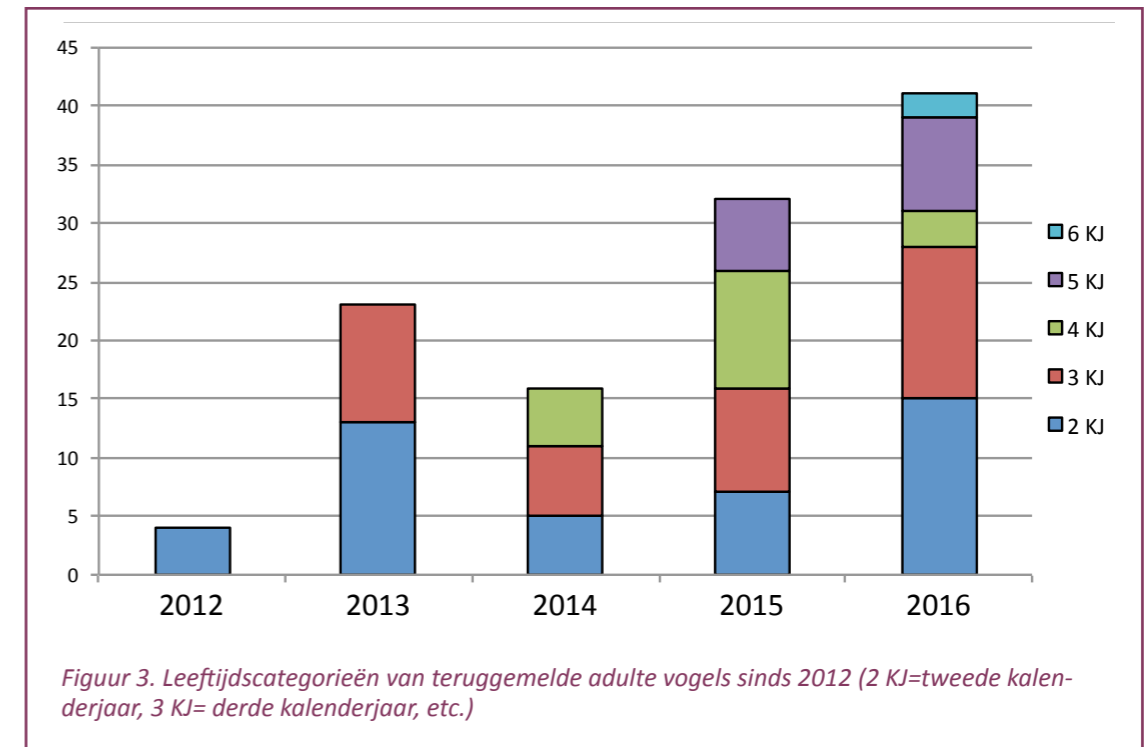
Johnny du Burck (L) en Henk Castelijns (R) van de Werkgroep Roofvogels Zeeland tijdens het ringen en taggen.

Terugmeldingen van volwassen vogels

In totaal zijn er sinds 2012 reeds 98 verschillende volwassen vogels teruggezien. Vergelijken we dit met het theoretisch aantal mogelijke getagde vogels die vanaf hun tweede kalenderjaar al zou kunnen terugkeren ($642-85=557$), dan komen we aan een terugmeldingspercentage van 17%. De 85 juvenielen die dit jaar getagd werden, mogen niet meegeteld worden want die kunnen pas volgend jaar als volwassen exemplaar gezien worden. Of die 17% nu hoog of laag is, valt moeilijk in te schatten, gezien er hierover nauwelijks vergelijkbare informatie aanwezig is. Enkel in Groot-Brittannië (waar een deel van de populatie echter niet wegtrekt) loopt er een vergelijkbaar onderzoek bij de *North West Norfolk Ringing Group*. Deze ringgroep is, net zoals wij, in 2011 gestart met het kleurringen van jonge kiekendieven maar dan in een aantal rietmoerassen in zuidoost Engeland. Van de in totaal 165 getagde jongen werd 18% als volwassen vogel teruggezien.

In 2016 waren er terugmeldingen van 41 volwassen vogels (twee kalenderjaar of meer) waarvan we de leeftijd hebben kunnen bepalen aan de hand van hun kleurmerkcode. Daarbij komen dan nog een 15-tal vogels waarvan de code niet volledig kon worden afgelezen maar waarvan we wel weten dat het om andere adulten dan die 41 gaat. Ondertussen hebben we vijf jaar gegevens om te bekijken hoe de verdeling van de leeftijden van die waargenomen vogels is (zie Figuur 3). In 2011 werd de eerst 'batch' van 93 jongen getagd (eerste kalenderjaar=1KJ). 2012 was dus het eerste jaar waarin volwas-

sen vogels konden terugkeren als tweede kalenderjaar (2KJ). Het jaar daarop zagen we ook al een aantal 3 KJ's, en zo kwam er elk jaar een leeftijdsklasse bij. Elk jaar komen er toch een aantal 2 KJ vogels terug, waarvan er zelfs enkele tot broeden overgaan.

Figuur 3. Leeftijdscategorieën van teruggemelde adulte vogels sinds 2012 (2 KJ=tweede kalenderjaar, 3 KJ= derde kalenderjaar, etc.)

Plaatstrouw

In de afgelopen 5 jaar beschikken we over in totaal 63 waarnemingen van juveniele vogels die als volwassen vogel, ofwel zeker broedend (40), ofwel aanwezig tijdens de broedperiode (23) gemeld werden. Van de zeker broedende kunnen we de afstand van geboorteplaats tot de broedplaats precies bepalen, en kennen we ook de richting van het traject. Het gaat van enkele kilometers tot meer dan 200 km, en dat in verschillende richtingen (zie Figuur 4). Op het kaartje zien we dat er wel degelijk wisselwerking is tussen de verschillende regio's, maar dat er ook kortere verplaatsingen zijn. Van vogels die echter tijdens de broedperiode eenmalig of een paar keer in een bepaalde zone waargenomen werden, maar waarvan geen nestplaats gekend is, is die afstand minder zeker.

Als we ons puur baseren op die 40 afstanden tussen geboorteplaats en broedplaats van broedzekere vogels, is het toch niet zo evident om hiermee te kunnen bepalen hoe

groot de plaatstrouw is (hoeveel komen dichtbij terug, hoeveel ver), en of bijvoorbeeld vrouwtjes plaatstrouwer zijn dan mannetjes of omgekeerd. Het is wat complexer dan het lijkt. Bruine kiekendieven kunnen namelijk soms in hun overwinteringsgebieden 'blijven hangen' en komen dus niet noodzakelijk als 2 KJ, of zelfs als 3 KJ of 4J vogel terug om te broeden. Een waarneming van een getagde broedende 3 of 4 KJ vogel kan dus zijn/haar eerste keer zijn, maar evengoed kan er al in eerdere jaren elders gebroed zijn. Dat weten we dus nooit met zekerheid. Enkel van de tweede kalenderjaar vogels zijn we zeker dat dit hun eerste broedplaats is, of dat die zeker niet zo ver af lag indien een eerste nest in het voorjaar snel mislukt zou zijn en ze herbegonnen zijn. Van de 6 tweedekalenderjaar vogels -allemaal wijfjes-, die we broedend terugzagen, liepen de afstanden nogal uiteen: van 3 tot 121 km, met een mediaan van 35,5 km. Sommige kwamen dus broeden dichtbij hun geboorteplaats, andere een heel eind daarvan verwijderd. Van de 22 derdejaarsvogels waarvoor gegevens beschikbaar zijn (9 M en 13 W), liggen de afstanden tussen 2,4 en 205 km, en hier zijn er zowel mannetjes als vrouwtjes met korte en lange afstanden. Zelfs al hebben ze een eerste keer ver gebroed (indien dichtbij dan is de kans groot dat we ze gezien zouden hebben), zijn er toch een aantal die nadien dicht bij hun geboorteplaats gebroed hebben. Voor de 4KJ en 5 KJ vogels zijn de aantallen nog te laag om er iets over te zeggen. Wat de plaatstrouw betreft we-

Figuur 4. Terugmeldingen van broedzekere adulte vogels met afstand en richting van geboorteplaats (rode bol) tot broedplaats (zwarte driehoek).

ten we nu in ieder geval dat een aantal vogels al een keer dichtbij of verder van hun geboorteplaats hebben gebroed. Wat wel interessant is, zijn adulte getagde vogels waarvan we al meerdere jaren broedwaarnemingen hebben. Hier lijkt het wel zo dat de afstanden tussen hun eerste broedwaarneming en deze het jaar erna meestal binnen de 10 km liggen, maar jammer genoeg is het aantal is nog te laag om hierover echte conclusies te trekken. Daarvoor hebben we nog meer gegevens nodig.

Wie werkt mee?

Bij een dergelijk project is een voldoende hoog aantal terugmeldingen zeer belangrijk. Iedereen die een goed fototoestel of verrekijker heeft, kan meehelpen aan het verzamelen van waarnemingen. De laatste jaren werkten al honderden vrijwilligers mee, die we hierbij hartelijk danken! Noteer de kleur van de wingtags en of ze op de rechter of linkervleugel zitten, en ook de code die erop staat (er zijn er ook zonder code). Noteer indien mogelijk of het om een wijfje of een mannetje gaat, of bij twijfel 'geslacht onbekend'. Geef de exacte plaats (liefst ook de coördinaten) en datum op. Je kunt de gegevens doorsturen naar anny.anselin@inbo.be of invoeren in waarnemingen.be. Je ontvangt dan een Lifest met alle waarnemingen van de vogel die je gezien hebt. Alvast heel veel dank bij voorbaat!

Jonge bruine kiekendief met wingtags

Het project Algemene Broedvogels Vlaanderen (ABV): een nieuwe update van populatietrends (2007–2016)

Koen Devos, Glenn Vermeersch, Thierry Onkelinx, Filiep T’Jollyn (INBO)

Iwan Lewylle (Natuurpunt Studie)

Het ABV-project is een langlopend monitoringproject voor het bepalen van populatietrends van algemenere broedvogels in Vlaanderen. Projectopzet, coördinatie en organisatie berusten op een nauwe samenwerking tussen het INBO en Natuurpunt Studie. Het veldwerk wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door vrijwilligers, al dan niet binnen de overkoepelende werking van lokale en regionale vogelwerkgroepen. Het project was in 2016 aan zijn 10de jaar toe! Dit betekent dat we stilaan over een tijdreeks beschikken die voldoende lang is voor het bepalen van korte termijn trends. In deze bijdrage geven we een overzicht van de nieuwste cijfers en trends.

Veldleeuwerik - Yves Adams Vilda

De telmethode: even recapitulieren

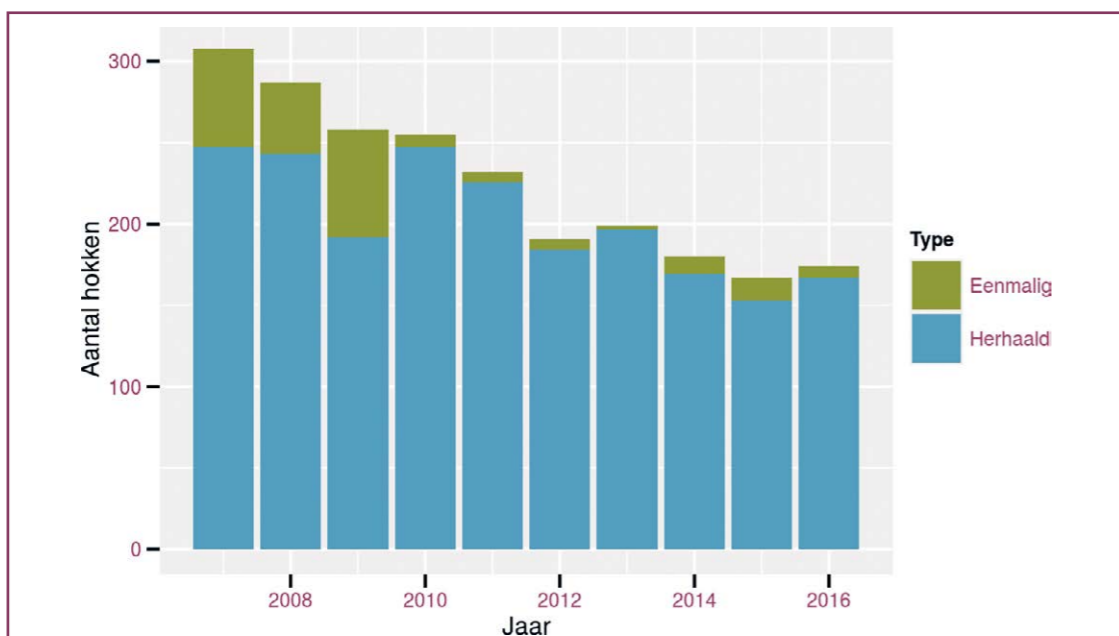
Het tellen van algemene broedvogels gebeurt steekproefsgewijs. Verspreid over Vlaanderen werden door het INBO 1200 UTM-hokjes van 1 km² geselecteerd. Die selectie gebeurde willekeurig, maar is wel gebaseerd op de verspreiding van 6 grote landschapstypes (bos, heide & duin, landbouw, moeras & water, suburbaan en urbaan). Het streefdoel was en is nog steeds om over telgegevens van minimaal 900 telhokken te beschikken. Dat zou voldoende moeten zijn om voor de meeste soorten een betrouwbare trendberekening uit te voeren. Omdat er niet genoeg medewerkers zijn om elk jaar 900 hokjes te tellen, wordt er gewerkt met een driejaarlijkse cyclus. Als er elk jaar 300 hokjes worden geteld, dan is het streefdoel na drie jaar bereikt. In het vierde jaar wordt dan begonnen met een nieuwe cyclus en worden de hokjes van het eerste jaar opnieuw geïnventariseerd.

Er wordt gevraagd om aan elk geselecteerd hokje van 1x1 km in de loop van het broedseizoen 3 bezoeken te brengen en daar telkens 6 punttellingen uit te voeren. Per punt wordt er gedurende 5 minuten geteld en worden de aantallen van waargenomen broedvogelsoorten genoteerd.

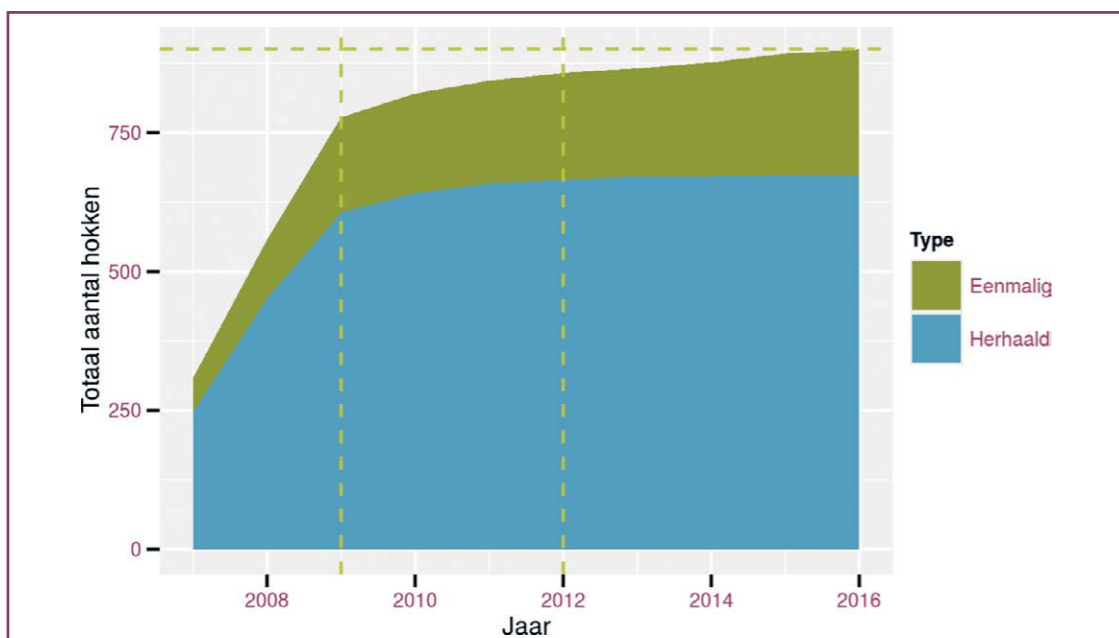
Voor een meer uitgebreide beschrijving van de methodiek kunnen we verwijzen naar de ABV-handleiding.

Medewerking aan het project: een stand van zaken

De oorspronkelijke doelstelling van 300 getelde km-hokken per seizoen werd in het eerste jaar 2007 net gehaald (Figuur 1). Daarna zien we de telinspanning echter geleidelijk

Figuur 1. Jaarlijks aantal geteld km-hokken voor het ABV-project, met onderscheid tussen hokken die gedurende één seizoen of meerdere seizoenen werden geteld in de periode 2007-2016.

Figuur 2. Cumulatief verloop van het aantal getelde km-hokken voor het ABV-project, met onderscheid tussen hokken die gedurende één seizoen of meerdere seizoenen werden geteld in de periode 2007-2016.

afnemen met in 2015 nog 170 getelde hokken. In 2016 werd die dalende trend gestopt en hopelijk gaat het hier om een kentering die zich ook de komende jaren doorzet.

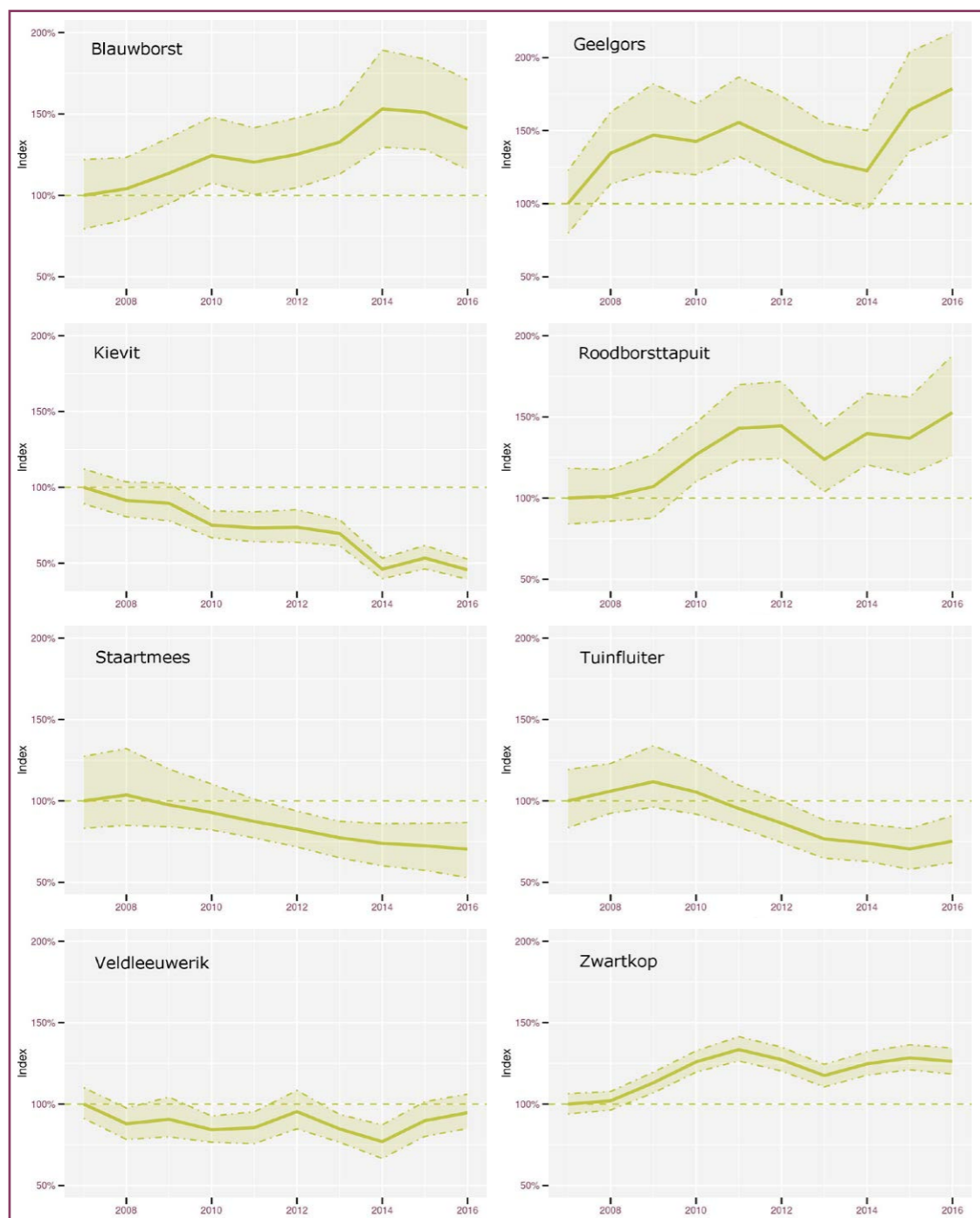
In Figuur 2 wordt het cumulatief verloop van het aantal getelde km-hokjes weergegeven. Daar zien we dat in 2016 - 10 jaar na de start van het project - uiteindelijk toch het streefdoel van 900 is bereikt. Maar dat zegt niet alles. Om populatietrends te kunnen bepalen, is het van cruciaal belang dat hokjes gedurende meerdere seizoenen worden geteld, idealiter dus om de 3 jaar zoals voorzien in de projectopzet. Eenmalig getelde hokjes vallen helemaal uit de boot als het op trendanalyses aankomt en daarvan zijn er in totaal bijna 230. Vooral in de periode 2007-2009 zijn er veel hokjes geteld die later nooit meer zijn bezocht. Het opnieuw tellen van deze hokjes in de komende jaren kan echter nog altijd verhinderen dat deze inspanning nutteloos is geweest en zou onmiddellijk een grote meerwaarde voor het ABV-project betekenen.

Enkele resultaten

In Tabel 1 geven we voor alle relevante soorten (met voldoende gegevens) een overzicht van de trends in Vlaanderen over de voorbije 10 jaar (2007-2016). Voor een selectie van soorten worden ook trendfiguren weergegeven (lineaire trend op basis van jaarlijkse gegevens en volgens random walk model). Bij de trendindeling werden vijf categorieën onderscheiden:

- ↑ ↑ Een sterke toename (= een significante toename van > 5% per jaar)
- ↑ Een matige toename (= een significante toename van < 5% per jaar)
- ↔ Een stabiele trend (= een niet significante aantalsverandering die kleiner is dan 5% per jaar)
- ↓ Een matige afname (= een significante afname van < 5% per jaar)
- ↓ ↓ Een sterke afname (= een significante afname van > 5% per jaar)

Er waren uiteindelijk 61 soorten waarvoor we met de beschikbare gegevens een betrouwbare trend konden berekenen. Daarvan waren er 16 die een toename vertonen, tegenover 27 met een afname. Bij 18 soorten werd een stabiele trend vastgesteld. Voor een vrij groot aantal soorten was het aantal bezette km-hokjes in de steekproef helaas te klein om een statistisch onderbouwde trend te kunnen berekenen. Het gaat o.a. om bonte vliegenvanger, appelvink, wielewaal, nachtegaal en matkop.

Tabel 1. Trend van (vrij) algemeen voorkomende broedvogels in Vlaanderen tijdens de periode 2007-2016.

	Trend		Trend
Blauwborst	↑↑	Koolmees	↔
Boerenwaluw	↔	Kuifmees	↓
Boomklever	↑	Meerkoet	↔
Boomkruiper	↔	Merel	↓
Boomleeuwerik	↑↑	Nijlgans	↑↑
Boompieper	↔	Patrijs	↓↓
Buizerd	↔	Pimpelmees	↑
Canadese gans	↔	Rietgors	↓
Ekster	↑	Rietzanger	↔
Fazant	↔	Ringmus	↓↓
Fitis	↓↓	Roodborst	↔
Gaai	↓	Roodborsttapuit	↑
Geelgors	↑	Scholekster	↔
Gele kwikstaart	↓	Spreeuw	↓
Gierzwaluw	↓	Staatmees	↓↓
Goudhaantje	↓	Tijftjaf	↔
Grasmus	↔	Torenvalk	↑
Graspieper	↓↓	Tuinfluiter	↓↓
Groene specht	↔	Turkse tortel	↓
Groenling	↔	Veldleeuwerik	↓
Grote bonte specht	↑	Vink	↔
Grote lijster	↓	Waterhoen	↓↓
Halsbandparkiet	↑↑	Wilde eend	↔
Heggenmus	↓	Winterkoning	↓
Holenduif	↓	Witte kwikstaart	↔
Houtduif	↑	Zanglijster	↓
Huismus	↓	Zwarte kraai	↑
Kauw	↑↑	Zwarte mees	↓↓
Kievit	↓↓	Zwarte roodstaart	↓
Kleine karekiet	↔	Zwartkop	↑
Koekoek	↓		

Bij de sterkste stijgers onder de Vlaamse broedvogels zitten exoten als nijlgans en halsbandparkiet maar ook blauwborst en boomleeuwerik, twee soorten van de Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Ook roodborsttapuit en geelgors deden het de voorbije jaren opvallend goed. Bij de soorten met een afnemende trend zitten heel wat soorten van weide- en akkergebieden, zoals patrijs, Kievit en graspieper. De afname van de veldleeuwerik lijkt min of meer tot stilstand gekomen. Minder verwacht misschien is de sterke afname bij o.a. staartmees en zwarte mees. Het goudhaantje lijkt zich recent weer wat te herstellen van een afname tijdens een reeks van koudere winter in de periode 2008-2012. Merkwaardig is de gestage afname van de tuinfluiter, dit in tegenstelling tot de zwartkop die duidelijk in aantal toeneemt.

Nieuwe Rode Lijst broedvogels

Trendresultaten van het ABV-project hebben recent hun grote waarde bewezen bij de opmaak van een nieuwe Rode Lijst van de broedvogels in Vlaanderen. Hiervoor kunnen we verwijzen naar een artikel dat onlangs is verschenen in Natuur.oriolus. Rode Lijsten geven aan hoe groot de kans is dat een soort zal uitsterven en zijn op die manier een belangrijk instrument voor het natuurbeleid. Ze vormen een mooi voorbeeld van hoe monitoringgegevens van vrijwilligers kunnen bijdragen aan een betere bescherming van bedreigde soorten.

Oproep en dank

Een hartelijk woord van dank aan alle medewerkers die de voorbije tien jaar hun steentje hebben bijgedragen aan dit waardevolle project. Alleen dankzij hun volgehouden inspanningen kunnen we nu voor een groot aantal algemene broedvogelsoorten betrouwbare uitspraken doen over de recente populatietrend. Om zeker te zijn dat de vastgestelde trends representatief zijn voor geheel Vlaanderen is het echter wenselijk dat de telinspanning de komende jaren opnieuw wat hoger komt te liggen. Door het vergroten van de jaarlijkse steekproef zouden we ook voor nog wat extra soorten uitspraken kunnen doen over de populatietrend. Nieuwe tellers zijn dus zeker welkom. Wie weet komen we zo geleidelijk weer iets dichterbij het streefdoel van 300 hokjes per jaar?

Voor informatie en medewerking aan het project:
contacteer iwan.lewylle@natuurpunt.be.

Roodborsttapuit - Yves Adams Vilda

Nestsucces bij weidevogels: de scholekster

Geert Spanoghe [geert.spanoghe@inbo.be]

Sinds 2013 wordt bij de weidevogels het nestsucces opgevolgd in het Waaslandhaven. De nadruk ligt op de weidevogelgebieden maar om de steekproef ietwat robuust te maken en te kunnen vergelijken, wordt dit ook naar andere gebieden opengetrokken. We willen hiermee cijfermatig onderbouwen wat we tijdens de monitoring aanvoelen: onze weidevogelgebieden scoren slecht. Maar gaat het elders beter? Of kan door inrichting en beheer bijgestuurd worden?

Hier lichten we de resultaten van de scholekster toe. Dat is meteen al een beetje een afwijkende soort in nestplaatskeuze. Scholeksters broeden in en rond de haven een beetje overal waar een geschikte nestplaats grenst aan een goed foerageergebied. Graslanden, akkers, daken, treinsporen, parkings, Geen typische weidevogel! Dat is hij historisch ook niet natuurlijk. In de meeste jaren lag dan ook minder dan de helft van de territoria van scholekster in een als natuurgebied beheerd gebied.

Scholekster - Geert Spanoghe

In de Waaslandhaven heeft de scholekster een populatiedoelstelling van 82-132 broedparen. Voor een deel daarvan wordt gerekend op de huidige en toekomstige weidevogelgebieden. Toen Doelpolder Noord en Putten West pas aangelegd waren, trokken die

ook heel wat scholeksters aan. Rond 2010 hadden we hier 15 à 20 territoria waarvan heel wat paartjes met nesten. Ook de Verrebroekse Plassen haalde in die periode jaarlijks bijna 10 territoria. Net zoals Kievit, grutto en tureluur bleek dit een piekperiode

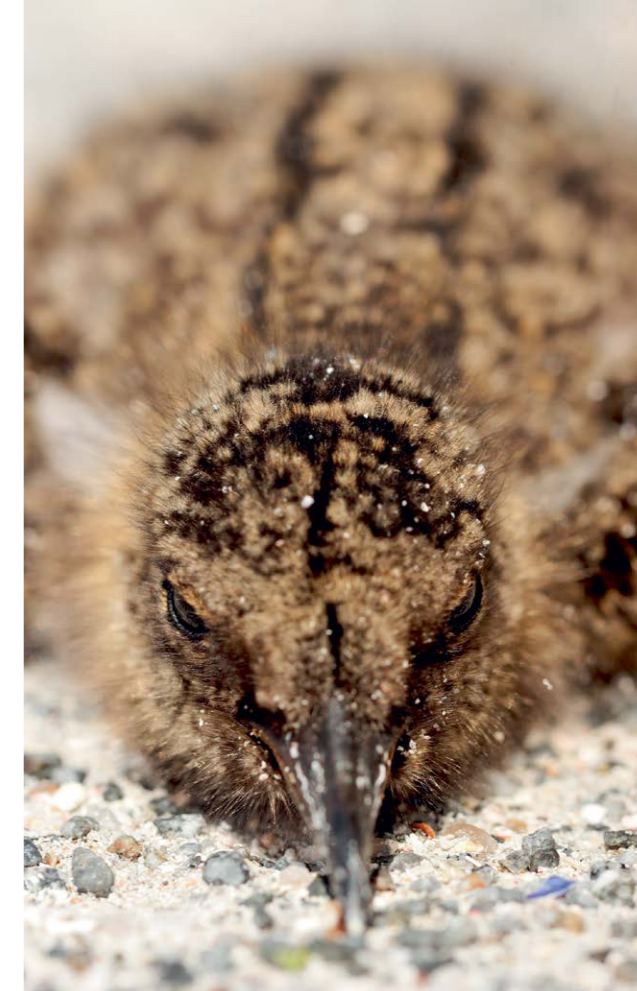
in deze gebieden. Het aantal scholeksters is daar nu nog maar een fractie van toen en zelden wordt er nog effectief genesteld. Tijdens de monitoring werd het duidelijk dat heel veel nesten van weidevogels gepredeerd werden. Iets wat wijst op predatie door zoogdieren, eerder dan vogels. Vos is hierbij een hele belangrijke, maar dit is zeker niet het enige zoogdier dat na enkele jaren deze gebieden ontdekte. Ondertussen weten we dat geen enkele kolonievogel hier nog zoals 10 jaar terug in open vlaktes zal nestelen. Meeuwen, visdieven en kluten zijn nu afhankelijk van de eilanden in de nieuwe natuurgebieden. En wanneer deze voldoende groot zijn, zien we daar ook Kieviten, scholeksters en tureluren naar toe trekken. Meer dan waarschijnlijk zijn dit vogels die ooit in de weidevogelgebieden broedden maar nu verschuiven naar gebieden waar ze meer kans hebben om succesvol te zijn. Zo liep het aantal nesten van scholekster op tot 6 in 2016 op de eilanden van Prosperpolder Noord. Daarvoor noteerden we hier soms wel 1 of 2 territoria maar kwam het niet jaarlijks tot nestelen.

De laatste vier broedseizoenen werden 80 nesten opgevolgd van scholeksters. Het gemiddelde uitkomstsucces van deze nesten lag rond de 60 %, variërend van 43% in 2014 tot 70% in 2015. De steekproef bestond wel maar uit gemiddeld 20 nesten per jaar, daar waar het streefdoel een 100-tal is per jaar om betrouwbare resultaten te bekomen. Vandaar dat het belangrijk is de betrouwbaarheidsintervallen mee te geven. Hoe kleiner de steekproef, hoe breder deze intervallen zullen zijn. Het vinden en opvolgen van nesten vraagt vrij veel tijd. Om jaarlijks 100 nesten van scholekster op te volgen, zou de oefening moeten uitgebreid worden naar een veel grotere regio, liefst zelfs heel Vlaanderen. Zeker als je ook iets zou willen zeggen over de verschillen tussen types van gebieden, bijvoorbeeld graslandcomplexen versus akkerland. We hopen deze materie dan ook open te trekken naar Vlaanderen. Er moet evenwel benadrukt worden dat de minste verstoring van nesten van beschermde vogels, zelfs zonder aanraking van nest of eieren (zoals wij soms doen), vergunningsplichtig is.

Tabel 1. Nestsucces (= aantal nesten waarvan minstens 1 ei uitkwam) van scholeksters in de Waaslandhaven met weergave van het 95%-betrouwbaarheidsinterval (Mayfield-methode).

	Nestsucces %	95% BI	# nesten
2013	64	48-83	10
2014	43	24-74	20
2015	70	54-91	29
2016	56	36-86	21
Totaal	60	48-73	80

De resultaten zijn momenteel dus te licht om verschillen tussen gebieden in de Waaslandhaven te distilleren. Officieel doen we dat ook niet. Alleen voelt iedereen aan dat een nest in één van de weidevogelgebieden momenteel weinig slaagkans heeft, tenzij het op een eiland ligt of in een deel met een sluitende elektrische omheining. Dat lijkt nu toch al enige jaren zo te zijn, al zijn er uiteraard verschillen tussen de jaren. Dat blijkt ook uit de resultaten voor de andere soorten waarover later meer. Naar inrichting en beheer werd de conclusie dan ook al enige tijd genomen. Als we kolonievogels en zelfs weidevogels in dit gebied een kans willen geven, zullen we moeten streven naar predatorluwe gebieden met een elektrische omheining, het creëren van eilanden of

Scholekster - Yves Adams Vilda

Tabel 2. Aantal territoria van scholekster in de belangrijkste gebieden van de Waaslandhaven met procentuele weergave van het aantal buiten de gebieden met natuurdoelstelling (akkers, daken, parkings, infrastructuur- of bufferstroken, ...).

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Doelpolder Noord	2	4	8	9	5	2	3	2	2
Putten West	5	8	10	14	10	9	9	6	5
Verrebroekse Plassen	5	7	8	9	6	3	2	2	1
Prosperpolder Noord				2	3	4	4	4	6
Totaal Waaslandhaven	72	71	85	94	98	79	77	83	80
% buiten natuurgebied	65	46	53	39	50	62	58	64	68

zelfs een combinatie van beide. Onze gebieden zijn momenteel niet robuust genoeg om zonder deze maatregelen populaties van deze soorten kansen te geven. De infiltratie van predators uit het omliggende landschap is veel te gemakkelijk en bovendien trekt het contrast in biodiversiteit tussen deze gebieden en dit landschap net deze predatoren aan. Doelpolder Noord en Putten West zijn gedekte tafels voor o.a. vossen, katten, egels en steenmarters die er vlakbij hun schuilplaatsen kunnen hebben in veldbosjes, dijken, vervallen schuren... . Onder andere het onderzoek naar nestsucces zal moeten aantonen of wij bij de nieuwe inrichtingen de juiste keuzes maakten.

De algemene conclusie voor de scholekster over alle gebieden heen is niet per se negatief. Met gemiddeld 60% van de nesten die uitgebroed worden, haalt de soort een resultaat dat de populatie in stand kan houden. Op voorwaarde dat ook genoeg jongen vliegvlug worden, waarover we nu geen gestandaardiseerde gegevens hebben. Al kan daarover gezegd worden dat op al die soms rare nestplaatsen in het havengebied wel heel wat jongen groot komen. Paartjes met 2, 3 en soms zelfs 4 vliegvlugge jongen zijn zeker niet ongewoon bij zowel de spoor-, parking- als dakbroeders. De vraag is natuurlijk of deze de verliezen in de graslanden en akkercomplexen kunnen compenseren, waarvan we toch voorzichtig kunnen zeggen dat daar wellicht geen voldoende broedsucces wordt gehaald. Het is dus dankzij het aanpassingsvermogen van de scholekster, in de vorm van soms bizarre nestplaatskeuzes, dat de soort het lokaal nog goed lijkt te doen.

Nest van scholekster - Yves Adams Vilda

EBBA2, het nieuwe Europese Broedvogelatlasproject: sponsor een vogelsoort!

Het in 2013 gestarte nieuwe Europese Broedvogelproject, de nieuwe *European Breeding Bird Atlas* (EBBA2), zal gedurende 5 jaar gegevens verzamelen over de verspreiding en de aantallen van broedvogels in meer dan 50 verschillende Europese landen, inclusief het Europese deel van Rusland, de Kaukasus en Turkije. 2017 is het laatste jaar dat veldwerk wordt verricht.

Het project heeft tot doel de verspreiding van meer dan 500 vogelsoorten in meer dan 5000 hokken van 50 x 50 km te bepalen. Niet minder dan 50.000 vrijwilligers nemen deel aan het inventarisatiewerk.

We zijn nu eind 2016 en de eindmeet is al in zicht. En zoals steeds bij grote en ambitieuze projecten is er nog wat geld nodig om het budget rond te krijgen. Daarom wordt aan iedereen de mogelijkheid aangeboden om een soort te sponsoren. Het verzamelde geld zal vooral gebruikt worden voor de financiering van de gegevensverwerking, allereerste promotie, het onderhouden van de atlaswebsite en de publicatie van de atlas.

Het sponsoren van een soort is eenvoudig en kan je doen door naar de website van EBBA2 te gaan via de volgende link: <http://www.ebba2.info/support-ebba2/ebba2-species-sponsorship/>. Daar kun je je favoriete soort uitkiezen om te sponsoren!

Anny Anselin

Select the species you want to support

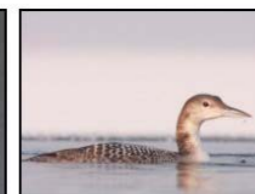
Select by English or scientific species name

Gavia stellata
Red-throated Loon

Gavia arctica
Arctic Loon

Gavia immer
Common Loon

Gavia adamsii
Yellow-billed Loon

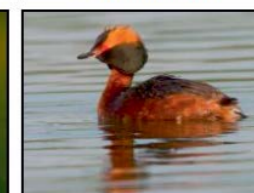
Tachybaptus ruficollis
Little Grebe

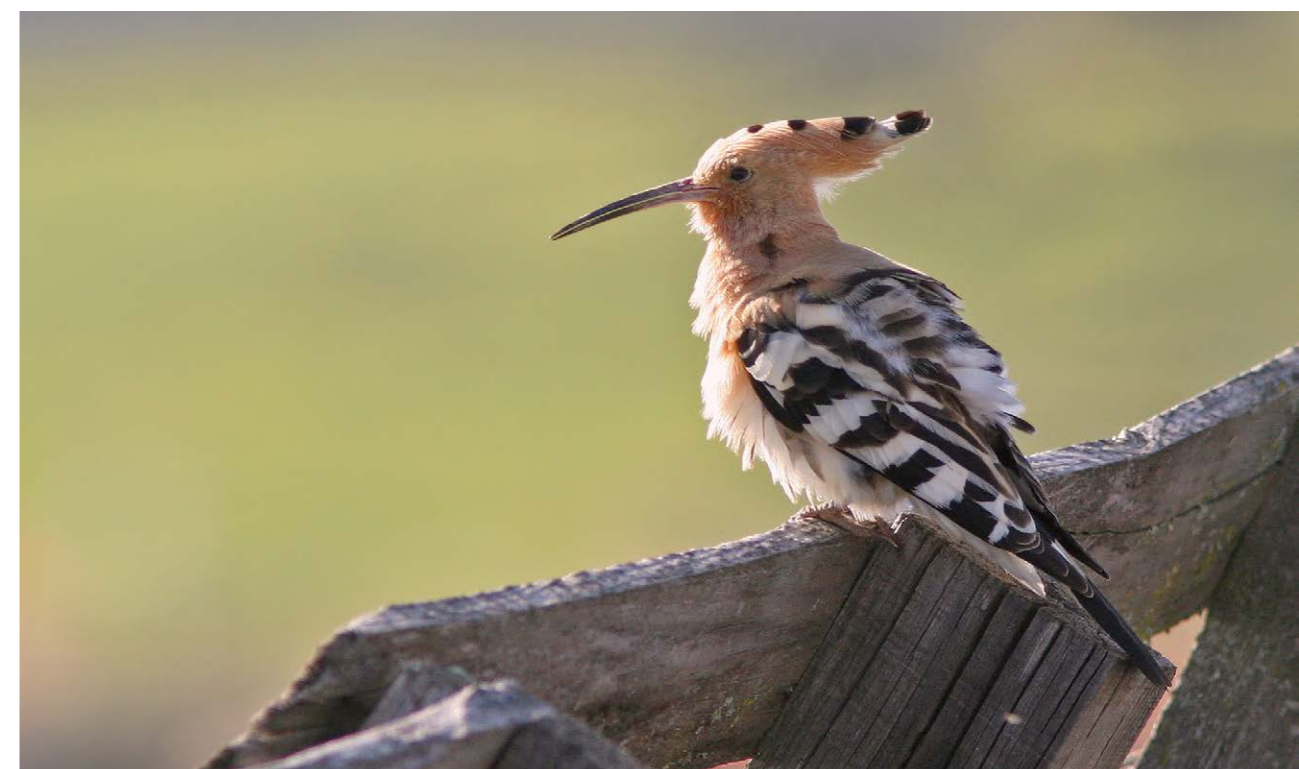
Podiceps cristatus
Great Crested Grebe

Podiceps grisegena
Red-necked Grebe

Podiceps auritus
Horned Grebe

Hop - Koen Devos

European Breeding Bird Atlas
*Finding out where breeding birds occur in Europe
and how this has changed.*

EBBA2
European Breeding Bird Atlas

Vogelnieuws is de ornithologische nieuwsbrief van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het INBO is een wetenschappelijk instelling van de Vlaamse Gemeenschap, opgestart op 01/04/06 als fusie van het Instituut voor Natuurbehoud (IN) en het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW).

Vogelnieuws wil alle vrijwillige medewerkers en geïnteresseerden regelmatig informeren over lopende ornithologische projecten op het INBO.

Verantwoordelijk uitgever:

Prof. Dr. Maurice Hoffmann, administrateur-generaal
Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel

Redactie:

Koen Devos, Glenn Vermeersch & Anny Anselin

Werkten mee aan dit nummer:

Koen Devos, Filiep T'Jollyn, Glenn Vermeersch, Anny Anselin, Geert Spanoghe, Eric Stienen, Nicolas Vanermen, Wouter Courtens, Hilbran Verstraete, Marc Van de walle, Iwan Lewylle, Thierry Onkelinx

Vormgeving:

Artoos

Algemene informatie

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)
Kliniekstraat 25, 1070 Brussel
tel 02/558.18.11
fax 02/558.18.03

info@inbo.be

www.inbo.be

Merel - Koen Devos